అధ్యాస భాష్యము

భగవాన్ శ

Sl.no. 691

JNANA-LAHARI SERIES NO. 4.

అధ్యాసభాష్యమ్

of

·భగవాన్ శంకర·

THE PSYCHOLOGY OF ETERNAL ILLUSION

by

Bhagavan Sankara.

JNANA-LAHARI SERIES NO .4.

అధ్యాసభాష్యమ్

of

భగవాన్ శంకర.

THE PSYCHOLOGY OF ETERNAL ILLUSION

by

Bhagavan Sankara.

WITH

Exhaustive notes and explanations in popular Telugu, English and Sanskrit

BY

SUSURLA GOPALASASTRY, B.A.,

1st grade Pleader,

AMALAPURAM,

Godavary Dist.

THE MARUTI PRINTING HOUSE,

Amalapuram.

Price Re. 1—0—0

OURSELVES.

It is the opinion of some, of course, an erroneous opinion, that the philosopher is a gentleman, spending his time in his closet amidst his philosophical books, self—content, self-reliant, and self-blissful, unruffled by the cares and unconcerned with the troubles of his fellow men. This opinion is based upon plentiful lack of knowledge of religion and philosophy. A true philosopher, like a true patriot is the fearless man living above the plane of temptations and capable of achieving great things. It is said that the mind of the philosopher is like a mirror which reflects everything unsullied by any. It is the philosophy that enables one to properly understand his Self; and he who knows his Self well can understand others well. He acts with spiritual force at his back. It is the paramount duty of every lover of his religion to know about his religion. The Adhyasa Bhashyam of Bhagavan Sankara is the stepping-stone without* which one cannot enter the palatial edifice of Hindu philosophy of unmatched greatness and inconceivable beauty. The Adhyas Grandha is a diffecult production; I have therefore tried to explain it in English, Telugu and Sanskrit. I most humbly request my readers to play the part of the swan and execuse any errors that may have crept in for various reasons. My thanks are due to M. R. Ry. Peri Narayanamurty garu, B.A., B.L., the High Court Vakil, Madras, for his noble promise of pecuniary help in bringing out this philosophical series

ఓమ్

పరమాత్మనే నమః

1 నమశ్శివాయ సాంబాయ నమశ్శర్వాయ శంభవే।
నమో నటాయ రుద్రాయ సదసస్పతయే నమః॥

2 నమామి జగదాధార మక్షరం భవనాశనం।
భక్తిగమ్యం మహాదేవం శంకరం శివమచ్యుతం॥

3 నమస్తారాయ సాంబాయ శంకరాయ నమోనమః॥
నమశ్శివాయ శర్వాయ శివతరాయ నమోనమః॥

4 సత్యం జ్ఞానమనంతాయ, ఏకాయ బహవే నమః॥
సోమాయ జ్ఞానగమ్యాయ గోవిందాయాత్మనే నమః॥

5 నత్వా వ్యాసం జ్ఞానరాశిం శంకరం లోకశంకరం।
వాసుదేవం జ్ఞానముద్రం గీతామృతదుహం సదా॥

6 ప్రణమ్య శంకరాచార్య మద్వైతామృతవర్షిణం।
ఆధ్యాత్మగురుమాత్మానం శివరూపం పునఃపునః॥

7 బాలానాం సుఖబోధాయ టీకాం తత్త్వవిమర్శినీం।
కరోమ్యధ్యాసగ్రంథస్య యథాశక్తి యథామతి॥

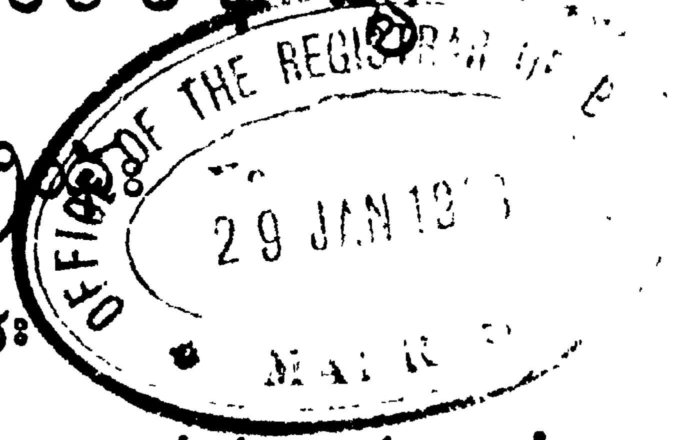
శంకరార్పణమ్

ఓమ్

పరబ్రహ్మణే నమః

బ్రహ్మసూత్రశాంకరభాష్యం

అధ్యాసగ్రంథః

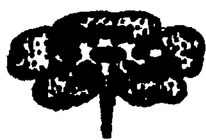
ఉపోద్ఘాతః

యుష్మదస్మత్ప్రత్యయగోచరయోః విషయవిషయిణోః తమఃప్రకాశవ ద్విరుద్ధస్వభావయోః ఇతరేతరభావా నుపపత్తౌ సిద్ధాయాం తద్ధర్మాణామపి సుతరామితరేతరభావానుపపత్తిః। ఇత్యతోఽస్మత్ప్రత్యయగోచరే విషయిణి చిదాత్మకే యుష్మత్ప్రత్యయగోచరస్య విషయస్య తద్ధర్మాణాం చాధ్యాసః; తద్విపర్యయేణ విషయిణ స్తద్ధర్మాణాం చ విషయేఽధ్యాసో మిథ్యేతి భవితుం యుక్తం। తథాప్యన్యోఽన్యస్మిన్ అన్యోన్యాత్మకతాం అన్యోన్యధర్మాంశ్చాధ్యస్య ఇతరేతరావివేకేన, అత్యంత వివిక్తయోర్ధర్మధర్మిణోః మిథ్యాజ్ఞాననిమిత్తః సత్యానృతే మిథునీకృత్య అహమిదం మమేదమితి నైసర్గికోఽయంలోకవ్యవహారః। ఆహ—కోఽయమధ్యాసోనామేతి। ఉచ్యతే—స్మృతిరూపః పరత్ర పూర్వదృష్టావభాసః। తం కేచిదన్యత్ర అన్యధర్మాధ్యాసఇతి వదంతి। కేచిత్తు యత్ర యదధ్యాస స్తద్వివేకాగ్రహానిబంధనోభ్రమఇతి। అన్యేతు యత్ర యదధ్యాస స్తస్యైవ

విపరీతధర్మత్వకల్పనామాచక్షతే ఇతి। సర్వథాపి త్వన్యస్యాన్య
ధర్మావభాసతాం నవ్యభిచరతి। తథాచ లోకేఽనుభవః— శుక్తి
కాహి రజతవదవభాసతే, ఏకశ్చంద్రః సద్వితీయవదితి। కథం
పునః ప్రత్యగాత్మన్యవిషయేఽధ్యాసో విషయతద్ధర్మాణాం। సర్వో
హి పురోఽవస్థితే విషయే విషయాంతరమధ్యస్యతి, యుష్మత్ప్రత్య
యాపేతస్యచ ప్రత్యగాత్మనోఽవిషయత్వం బ్రవీషి। ఉచ్యతే—
న తావదయమేకాంతేనావిషయః, అస్మత్ప్రత్యయవిషయ
త్వాత్, అపరోక్షత్వాచ్చ ప్రత్యగాత్మప్రసిద్ధేః। నచాయమస్తి
నియమః పురోఽవస్థితఏవ విషయే విషయాంతరమధ్యసితవ్యమి
తి। అప్రత్యక్షేఽపి హ్యాకాశే బాలాస్తలమలినతాద్యధ్యస్యంతి।
ఏవమవిరుద్ధః ప్రత్యగాత్మన్యప్యనాత్మాధ్యాసః। తమేతమేవం
లక్షణమధ్యాసం పండితా అవిద్యేతి మన్యంతే। తద్వివేకేనచ
వస్తుస్వరూపావధారణం విద్యామాహుః। తత్రైవంసతి యత్ర
యదధ్యాసస్తత్కృతేన దోషేణ గుణేనవాఽణుమాత్రేణాపి స
నసంబధ్యతే। తమేతమవిద్యాఖ్యమాత్మానాత్మనోరితరేతరా
ధ్యాసం పురస్కృత్య సర్వే ప్రమాణప్రమేయవ్యవహారా లౌకి
కావైదికాశ్చ ప్రవృత్తాః। సర్వాణిచ శాస్త్రాణి విధిప్రతిషేధ
మోక్షపరాణి। కథంపునరవిద్యావద్విషయాణి ప్రత్యక్షాదీని
ప్రమాణాని శాస్త్రాణిచేతి। ఉచ్యతే— దేహేంద్రియాదిష్వ
హం మమాభిమానరహితస్య ప్రమాతృత్వానుపపత్తౌ ప్రమా
ణప్రవృత్త్యనుపపత్తేః। నహీంద్రియాణ్యనుపాదాయ ప్రత్యక్షాది
వ్యవహారః సంభవతి। నచాధిష్ఠానమంతరేణేంద్రియాణాం వ్య

వహారః సంభవతి । నచానధ్యస్తాత్మభావేన దేహేన కశ్చిద్వ్యా
ప్రియతే । నచైతస్మిన్సర్వస్మిన్నసతి అసంగస్యాత్మనః ప్రమాతృ
త్వముపపద్యతే । నచ ప్రమాతృత్వమంతరేణ ప్రమాణప్రవృ
త్తిరస్తి । తస్మాదవిద్యావద్విషయాణ్యేవ ప్రత్యక్షాదీని ప్రమా
ణాని శాస్త్రాణిచ ॥ పశ్వాదిభిశ్చావిశేషాత్ । యథాహి పశ్వా
దయః శబ్దాదిభిః శ్రోత్రాదీనాం సంబంధేసతి శబ్దాదివిజ్ఞానే
ప్రతికూలే జాతే తతోనివర్తంతే అనుకూలేచ ప్రవర్తంతే ।
యథా దండోద్యతకరం పురుషమభిముఖ ముపలభ్య మాం
హంతుమయమిచ్ఛతీతి పలాయితుమారభంతే, హరితతృణపూ
ర్ణపాణిముపలభ్య తం ప్రత్యభిముఖీ భవంతి। ఏవం పురుషాఅపి
వ్యుత్పన్నచిత్తాః క్రూరదృష్టీనాక్రోశతః ఖడ్గోద్యతకరాన్బలవత
ఉపలభ్య తతోనివర్తంతే తద్విపరీతాన్ప్రతి ప్రవర్తంతే అతః
సమానః పశ్వాదిభిః పురుషాణాం ప్రమాణప్రమేయవ్యవహారః
పశ్వాదీనాంచ ప్రసిద్ధోఽవివేకపురఃసరః ప్రత్యక్షాది వ్యవహారః ।
తత్సామాన్యదర్శనాద్వ్యుత్పత్తిమతామపి పురుషాణాం ప్రత్య
క్షాదివ్యవహారస్తత్కాలః సమానఇతి నిశ్చీయతే । శాస్త్రీయే
తు వ్యవహారే యద్యపి వృద్ధిపూర్వకారీ నావిదిత్వాత్మనః పర
లోకసంబంధమధిక్రియతే । తథాపి నవేదాంతవేద్యమశనాయా
ద్యతీతమపేత బ్రహ్మక్షత్రాదిభేదమసంసార్యాత్మతత్త్వమధికారే
పేక్ష్యతే, అనుపయోగాదధికారవిరోధాచ్చ॥ ప్రాక్చ తథాభూ
తాత్మవిజ్ఞానాత్ప్రవర్తమానం శాస్త్రమవిద్యావద్విషయత్వం
నాతివర్తతే । తథాహి— 'బ్రాహ్మణో యజేత' ఇత్యాదీని శా

స్త్రాణ్యాత్మని వర్ణాశ్రమవయోవస్థాది విశేషాధ్యాసమాశ్రిత్య ప్రవర్తంతే। అధ్యాసో నామ అతస్మింస్తద్బుద్ధిరిత్యవోచామ। తద్యథా పుత్రభార్యాదిషు వికలేషు సకలేషు వా అహమేవ వికలః సకలో వేతి బాహ్యధర్మానాత్మన్యధ్యస్యతి। తథా దేహధర్మాన్ — స్థూలోఽహం. కృశోఽహం, గౌరోఽహం, తిష్ఠామి, గచ్ఛామి, లంఘయామి చేతి। తథేంద్రియధర్మాన్ — మూకః, కాణః, క్లీబః, బధిరః, అంధోఽహమితి। తథాంతఃకరణధర్మాన్ కామసంకల్పవిచికిత్సాధ్యవసాయాదీన్। ఏవమహం ప్రత్యయినమశేషస్వప్రచారసాక్షిణి ప్రత్యగాత్మన్యధ్యస్య తంచ ప్రత్యగాత్మానం సర్వసాక్షిణం తద్విపర్యయేణాంతఃకరణాదిష్వధ్యస్యతి। ఏవమయమనాదిరనంతో నైసర్గికోఽధ్యాసో మిథ్యాప్రత్యయరూపః కర్తృత్వభోక్తృత్వప్రవర్తకః సర్వలోకప్రత్యక్షః। అస్యానర్థహేతోః ప్రహాణాయ ఆత్మైకత్వవిద్యాప్రతిపత్తయే సర్వే వేదాంతా ఆరభ్యంతే॥ యథాచాయమర్థః సర్వేషాం వేదాంతానాం తథావయమస్యాం శారీరకమీమాంసాయాం ప్రదర్శయిష్యామః॥

ఓమ్

శ్రీశంకరగురుచరణారవిందాభ్యాం నమః

ADHYASA

The Eternal Illusion.

INTRODUCTION TO ADHYASA GRANDHA.

Brahma is the Absolute; it is the Reality of realities. The term Brahma is not a mere arbitrary name; it is full of significance. The word Brahma is formed from several roots; the various connotations of the word explain the various aspects of the Highest Being in relation to the universe. One phase of the Brahma's existence pertinent to the subject on hand, is its all pervasiveness. In this sense the term Brahma comes from the root బృహిం=వృద్ధౌ= to increase. Brahma is therefore the all expansive homogeneous Intelligence–అఖండచైతన్యం. Brahma being omnipresent, is known as the Atma (Self) in all bodies. The term Atma comes from several roots meaning several things. The various meanings of the words, Brahma and Atma, are not to the point

here. The two things, Brahma and Atma, are not two different entities but only one entity separately named from two standpoints. The one entity viewed in its absoluteness and without any relation to the things of the world, is called the Brahma ; it is called the Átma, the Self, in reference to the things of the universe. *i.e.*, Brahma, the Absolute, viewed as the resident in all bodies is known as the Atma; to teach this identity of Brahma and Atma is the aim of all the Upanishads and is taught by Sree Krishna in the chapter of Divine Glories. The Highest Lord who is Brahman, mentions his manifestation as the Atma, as the first of his glorious manifestations, in the following verse.

అహమాత్మాగుడాకేశ సర్వభూతాశయస్థితః
అహమాదిశ్చమధ్యంచభూతానామంతఏవచ.

G. Ch. 10 V. 20

I am the Self, O Gudakesa seated in the heart of all beings. I am the beginning, the middle, as also the end, of all beings.

The sense of the verse is contemplate on Me, the Brahman, as the innermost Self, seated in the heart of all beings, as the Atma in the heart within is I, the Brahman.

సర్వేషాం భూతానాంహృదయెఅంతఃస్థితః ప్రత్యగాత్మ
ఆహమేవ

The Lord has here taught us what the Upanishads have taught us. The Brihadaranya Up. declares this grand truth

సవా అయ మాత్మా బ్రహ్మ. Ad. 6 br 4 m. 5

సవై=ఆ ప్రసిద్ధమగు, అయం=ఈవిజ్ఞానస్వరూపమగు, ఆత్మా=ఆత్మ, అనగా ఏ ఆత్మ సర్వదేహవర్తియయి సంసారిగా నున్నాడో అట్టి ఈ ఆత్మ, బ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము.

The material world consits of two portions the intelligent or sentient portion, చిత్స్వభావ, and the non-intelligent or non-sentient portion, జడస్వభావ. In all sentient beings there is the thing denoted by the term 'I'; that there is such a thing of 'I' needs no proof as it is experienced by all beings. Even children and the illiterate realise the existence of it as in, I want, I feel, I eat, I do and so on, by mere experience. Every one is conscious of his self and he never thinks 'I am not', no one dares to deny 'he is', for such a denial presupposes his existence; if he does not exist how can *he* deny. If Self does not exist, every one would have to say 'I am not'; but as every one thinks 'I am', existence of Self becomes established.

ఆబాలగోపమఖిలైః

అహమిత్యనుభూయమానస్సదాహ్యహమహమ్. స్వాత్మ. 160

I am he who is realised as 'I' by all beings down to children and the ignorant cowherds.

Bg. Sankara says.

సర్వోహి ఆత్మాస్తిత్వం ప్రత్యేతి న నాహమస్మీతి; యది న ఆత్మాస్తిత్వప్రసిద్ధిః స్యాత్, సర్వోలోకః నాహమస్మీతి ప్రతీయాత్. *i.e.*, ఆత్మనః శూన్యస్య ప్రతీతౌ అహం న అస్మీతి ప్రతీతిః స్యాత్; సర్వశ్చలోకః అహమస్మీతి జానీయాత్, తస్మాత్ ఆత్మనః అస్తిత్వప్రతీతిః.

ఆత్మ అనగా తాను నేను; తాను కలననియె ప్రతివానును చెప్పుచున్నాడు, గ్రహించుచున్నాడు. నేను లేనని యెవ్వడును తలచుటలేదు. ఆత్మ లేదనెడు ప్రతీతియున్నచో ప్రతివానును తాను లేననియె తలచును. తాను కలననియె ప్రతివానును తలచుటచేత ఆత్మకు అస్తిత్వప్రసిద్ధికలుగుచున్నది.

Adhyasa-Impedement.

The Atma, the Brahman is all-pervasive. If the Brahman is omnipresent, why does it not manifest itself to us and why is it not realised as such (as the entity of bliss and knowledge) by every sentient being? Bg. Sankara says in Atmabodha

సదా సర్వగతోऽప్యాత్మా న సర్వత్రావభాసతే. ఆత్మ. 17.

Although the Self is at all times and in all things, it does not shine forth in everything.

The Brahman does not manifest because there is some impedement which prevents the manifestibility and realisation of the supreme bliss of the Atma which is always and everywhere present. Swamy Vidyaranya says in పంచదశీ

అధ్యేతృవర్గమధ్యస్థ పుత్రాధ్యయనశబ్దవత్ ।
భానేప్యభానం, భానస్య ప్రతిబంధేన యుజ్యతే ॥ ప్రత్య 12.

అధ్యేతృవర్గ=వేదపాఠకులసమూహముయొక్క, మధ్యస్థ...వత్=మధ్యగముండెడిపుత్రునిచే చేయబడిన వేదాధ్యయనధ్వనివలె, భానే= ఆత్మానందముయొక్క సామాన్యస్ఫురణమందు, అభానం=విశేషాకారముగా స్ఫురింపమిగులుచున్నది. భానస్య=ఆనందస్ఫురణమునకు, ప్రతిబంధేనయుజ్యతే=ప్రతిబంధముతగియున్నది.

తా॥ అనేకబాలురు వేదమునుచదువుచుండగా ఒకబాలునియొక్క వేదాధ్యయనధ్వని సామాన్యముగా తెలియబడునేగాని ఇదినాపుత్రునియొక్క ధ్వనియని, విశేషాకారముగా తెలియబడదు. అటువలెనే, ఆత్మయొక్క ఆనందాదిగుణములు సామాన్యముగా స్ఫురించుచున్నను ప్రతిబంధముచేత విశేషాకారముగా స్ఫురింపకున్నవి.

As in the assembly of boys, including one's son, reading the Vedas, the particular voice of his son cannot be distinguishably heard, though the united voice is audible, so the Atma of bliss and

knowledge is known to exist, in a general way; it is not realised as such, in particular, by every one, inasmuchas to such manifestibility there is some impedement. The Sy. Vidya. explains what the impedement is.

తస్య హేతుస్సమానాభిహారః పుత్రధ్వనిశ్రుతౌ.
ఇహానాదిరవిద్యైవ వ్యామోహైకనిబంధనం.

పుత్రధ్వనిశ్రుతౌ తస్య హేతుః=పుత్రునియొక్క అధ్యయనధ్వనిని వినుటయందు ప్రతిబంధకకారణము, సమానాభిహారః=అనేకులతో కలసిపఠించుట; ఇహా...నం=అటువలెనే విపరీత జ్ఞానమునకు కారణమగు అనాది అజ్ఞానమే, ఆత్మానందము యొక్క విశేషాకారముగా స్ఫురింపమికి ప్రతిబంధకకారణము.

The cause of the indistinctness of the son's voice is the combining of several voices of the readers. In the present case the cause of the impedement to the manifestibility of the bliss and knowledge of the Atma, is the beginningless *Avidya* which is the cause of wrong knowledge known as అధ్యాస.

Adhyasa Defined.

Before I enter into the subject of Adhyasa, it is essential that I should explain at the outset what Adhyasa is. A brief definition of Adhyasa is here given, explaining it with the illustration of the string and the serpent.

"అధ్యాసోనామ అతస్మిన్ తద్బుద్ధిః"

తత్=అది (సర్పము), తస్మిన్=దానియందు (సర్పముగా దు), అతస్మిన్- సర్పము కానివస్తువునందు అనగా రజ్జువునందు, తద్బుద్ధిః-సర్పమనెడుజ్ఞానము, అధ్యాసః-అధ్యాసయనబడును.

అధ్యాస-అధి over and అస impose.

The Adhysa is briefly defined as the perception of any thing in that which is not that thing. It is the superimposition of the notion of something in some other thing.

Object of Adhyasa Grandha.

The subject on hand is the Adhyasa Grandha, the theme of Adhyasa. What is the object of Bg. Sankara in writing the Adhyasa chapter at the beginning of his Bhashyam. The Adhyasa portions forms the ఉపోద్ఘాత meaning the introductory portion to his Bhashyam. It is a preface to the subject of Brahma Sutras. What does బ్రహ్మసూత్ర mean Sutra literally means a string; Brahma sutras are so called because the flowers of the vedanta texts by which alone the Brahma also known as the Purusha of the Upanishads, is comprehended and realised, are strung together. The purpose of the Brahma Sutras has been explained in the verse

సర్వవేదాంతతాత్పర్యనిర్ణయాయ మహామునిః
చకార బ్రహ్మసూత్రాణి భగవాన్ బాదరాయణః ॥

వేదాంతవాక్యములయొక్క తాత్పర్యనిర్ణయము కొరకు వ్యాసముని బ్రహ్మసూత్రములను రచించెను.

All the Vedantic texts have for their common purport, the secondless, formless, immutable immortal Brahma. Bg. Sankara says in స్వాత్మనిరూపణ

సత్యజ్ఞానానందం
ప్రకృతంపరమాత్మరూపమద్వైతం
అవబోధయంతి నిఖిలాః
శ్రుతయః స్మృతిభిస్సమం సమస్తాభిః ॥ శ్లో॥ 64.

All the vedas and the Smrities equally teach the secondless Paramathma whose nature is Reality, Knowledge, Beatitude, as the thing to be realised

The first sutra of the Brahma Sutras opens with a reference to the secondless Brahman.

'అథాతో బ్రహ్మ జిజ్ఞాసా'

అథ=అనంతరము, అతః=ఆకారణమువలన, బ్రహ్మజిజ్ఞాసా=బ్రహ్మవిచారము చేయతగినది.

తా॥ సాధనచతుష్టయసంపత్త్యనంతరము అనగా బ్రహ్మము సత్యము, జగత్తు మిథ్యయను నిత్యానిత్యవస్తువివేకము (2) ఐహికభోగ్యములగు స్రక్చందనవనితాదులయందును, ఆముష్మికభోగములగు రంభాసంభోగాదులయందును ఇచ్ఛారాహిత్యరూపమగు ఇహాముత్రార్థఫలభోగవిరాగము (3) శమద

మాదులను కలిగియుండుటయును శమాదిషట్కసంపత్తియు, (4) ముముక్షుత్వము, ఈసాధనచతుష్టయసంపత్త్యనంతరము కర్మఫలములనిత్యములనియు, ఐహికాముష్మికభోగములు అస్థిరములనియు, ప్రాకృతపదార్థములన్నియు జడదుఃఖాత్మకములనియు, తద్భిన్నమగు బ్రహ్మము నిత్యానందస్వరూపమనియు దెలియనగును; ఆకారణమువలన బ్రహ్మజ్ఞానోత్పాదకమగు విచారణము కర్తవ్యము అని సూత్రార్థము.

As the Brahma Sutras deal with Upanishadic texts dealing with the secondless Brahma, the subject of the first sutra and as man does not naturally comprehend and realise Brahma, on account of Adhysa caused by Avidya, it is the paramount duty of the Bhashyakara to explain clearly the various aspects of Adhyasa standing in the way of realisation, before he enters into the investigation of the Brahman, so that the బ్రహ్మచారి may understand the central theme of the Vedas in its real light free from the veil of Adhyasa. Sree Anandagiri says

« వేదాంతమీమాంసాశాస్త్రంవ్యాఖ్యాతుకామః భగవాన్భాష్యకారః శాస్త్రారంభార్థం ఆద్యసూత్రేణ సూచితం విషయాది వదితుం విరోధినః బంధస్య అధ్యాసత్వం సిసాధయిషుః ఆదౌ అధ్యాస మాక్షిపతి »

వేదాంతమీమాంసాశాస్త్రవ్యాఖ్యానమును వ్రాయబూని షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నులగుభాష్యకారులు ప్రథమసూత్రముచేత

సూచించబడిన బ్రహ్మవస్తువును బోధించుటకు తత్ప్రతిబంధక మగు అవిద్యయొక్క అధ్యాసత్వమునుగురించి మొదటవ్రాసిరి.

Desiring to write commentary on the Vedanta Mimansa, the Blessed Bhashyakara with a view to explain the thing of Brahma referred to in the first sutra, first deals with Adhyasa, the obstacle in the way of understanding Brahma.

Phases of Adhyasa.

There are some aspects of Adhysa; it is the erroneous identification based on wrong knowledge. Two things may be mistaken as identical as in the expression 'I am stout;' the intelligent Self is erroneously identified with the non-intelligent body. This Adhyasa is called ఐక్యాధ్యాసః In this the two things are viewed as one. One subject to this, has no knowledge that the two things are different; to speak more correctly he has no knowledge of the existence of one of the two things. For instance in the expression 'I am tall' he forgets and in fact has no knowledge that there is such a thing as the conscious Atma, different from the inert and nonintelligent body with which he identifies the Self. This kind of Adhyasa in the hugest of evils. This Adhyasa is the basis of the human activity in this phinomenal world; in fact and in brief this Adhyasa is the cause of the continuous current of Samsara. The other kind of Adhyasa is called తాదాత్మ్యాధ్యాసః

Sometimes one thing may be mistaken for another *i.e* one thing may be mistaken as having the form of another. In this Adhyasa the person has knowledge of the two things and knows that the two things are different; even at the time of Adhyasa he knows the two things and the two things are different; but in the particular case, he fails to recognise one of the two things and believes that thing to be the other. Take the case of the string and the serpent. He knows the two things and knows further that the two things are quite different. Even at the time of Adhyasa by which he mistakes the string for serpent, he knows the two things are different. Nobody would say that string and serpent are one. The mistake he commits at the time of Adhyasa is he fails to recognise the particular thing which he treads in the dark, to be the string and believes it to be serpent. He believes that the thing he touched and of which he has no knowledge then is of the form of serpent.

The third kind of Adhyasa is సంసర్గాధ్యాస Though there may be no mistake of identity regarding *things themselves* there may be a mistaken identification of their *attributes*. The illustration of a crystal and a red flower makes it clear; you see them before you. The two things crystal and red flower are different objects. They can never be

mistaken as one thing, nor can crystal be mistaken for red flower, yet there may be mistake in their attributes by reason of proximity. The crystal is transparent and the flower is red; when the flower comes in contact with the crystal it appears red; the transparency of the crystal is mistaken for red colour by virtue of contact సంసర్గ. This mistaken identification of attributes is known as సంసర్గాధ్యాస.

The Gist of Adhyasa Grandha.

The Atma the Self and the Anathma, the not-Self which is the material world, are naturally exclusive, dissimilar and antithetical, in all respects and cannot be mistaken as identical or mistaken one for the other. But man by virtue of his natural mistaken knowledge or అధ్యాస, due to Avidya, identifies the two and carries on business in the world and thereby fails to attain the highest object of his existence, namely Moksha, even for countless crores of years. The whole current of world's business, and all practical distinctions, those made in ordinary life as well as those laid down by the Vedas and all spiritual texts whether they are concerned with injunctions and prohibitions or with Moksha, are founded on Adhyasa. It is to attain freedom from the mistaken notion which is the cause of the transmigratory existence known as Samsara, that the study of the Vedas and

the acquisition of knowledge of the unity of the individual with the universal soul is rendered imperative.

Objection to Adhyasa.

It is contended that the Adhyasa portion is not a part of the Bhashyam, as it has no connection with the sutras, as the sutras do not mention it.

సూత్రార్థాస్పర్శిత్వాత్ అధ్యాసగ్రంథో నభాష్యం ।

బ్రహ్మసూత్రములలో అధ్యాసశబ్దముగాని, దానియర్థముగాని యెక్కడను చెప్పబడియుండలేదు గనుక అధ్యాసగ్రంథము సూత్రభాష్యములో భాగము గాదని పూర్వపక్షి వాదించుచున్నారు.

This objection does not hold good. The Adhyasa part is the beginning of the Bhashyam. Though the Adhyasa Grandha has no direct relation to the sutras and the apparent sense of the sutras, it is *intimately connected* with Brahman, the main object aimed at by the *sense* of the sutras.

అధ్యాసగ్రంథో నభాష్యమితి నిరస్తమ్ ఆర్థికార్థస్పర్శిత్వాత్.

ఆర్థిక=సూత్రార్థమువలనద్యోతకమగు అర్థ=పదార్థమును, స్పర్శిత్వాత్=స్పృశించుటవలన, అధ్యాసగ్రంథము సూత్రభాష్యములో భాగముకాదనుమాట సమంజసముకాదు.

Different Names.

బ్రహ్మసూత్రములకు శారీరకమీమాంసయనియు, ఉత్తరమీమాంసయనియు, వేదాంతము లేక వేదాంతమీమాంసాశాస్త్రమనియు నామాంతరములు కలవు.

What is Mimumsa? Mimamsa విచారః is the system of inquiry into the Vedic religion. The Mimamsa is two-fold. Purva-Mimamsa or Mimamsa simply, owes its origin to the Jaimini Muni and illustrates the karmakanda of the Vedas. The other system known as the Uthara Mimamsa originates with the Vyasamuni and treats of the Jnanakanda, the path of knowledge. The object of the Uthara Mimamsa is to show oneness of the individual soul' Jivatma, with the universal soul, Paramatma. The Uttara Mimamsa is called the Vedanta or the Vedanta Mimamsa as the inquiry is made into the Brahman, the topic of the vedanta texts of the Vedas:

వేదాంతానాం మీమాంసా విచారః కేనాపి తంత్రేణ అనవగత బ్రహ్మపరవేదాంతవిచారాత్మక శాస్త్రం. శాస్త్రం= శాస్యతే శిష్యేభ్యో అనేన ప్రతిపాద్యతే తత్త్వమితి వ్యుత్పత్తిః

ఉత్తరమీమాంస శారీరకమీమాంసయనికూడపిలువబడును—"శరీరమేవశారీరం తత్రనివాసీ శారీరకో జీవః తస్య

బ్రహ్మణోవిచారో మీమాంసా". మీమాంసయనగా విచారము. శరీరమందు నివసించువాడు శారీరకుడు, అనగా జీవుడు. జీవుడే బ్రహ్మయను విచారము ఏశాస్త్రమందు చేయబడునో ఆశాస్త్రము శారీరకమీమాంసాశాస్త్రమనబడును. అట్టిమీమాంస ఈబ్రహ్మసూత్రములందు చేయబడుటచేత అది శారీరకమీమాంసాశాస్త్రమని పిలువబడును.

The 'Brahma sutras' is called the Uthara Mimamsa,—The term Uthara means (1) subsequent (2) superior. The inquiry into the thing of Brahma has to be made subsequent to the inquiry into the duties of karma. Karma is based on the notion of multiplicity; by performing karma of various kinds, the performer attains the purity of mind–the Satwic purity–and through it, knowledge which is the sole means of liberation. The Lord Sree Krishna says:-

'కర్మణః సుకృతస్యాహుః సాత్త్వికం నిర్మలం ఫలం'
'సత్త్వాత్ సంజాయతేజ్ఞానం రజసోలోభఏవచ' గీ14.16

సుకృతకర్మయొక్క ఫలము సత్వశుద్ధినికలుగజేయుట. సత్వశుద్ధిగల అంతఃకరణమందు బ్రహ్మైకత్వజ్ఞానము కలుగును. రజోగుణమువలన లోభముకలుగును.

"జ్ఞానాదేవతు కైవల్యం"

జ్ఞానమొక్కటియె మోక్షసాధనము, కర్మ కాదు.

It is only when one gives up karma with disgust for its transitory rewards and takes his stand on knowledge —జ్ఞానసంస్థ- he qualifies himself for inquiry into Brahma. So the Mimamsa about Brahman is rightly subsequent to that of karma. Of the two, Karma and Brahma, knowledge of Brahma is superior to that of karma; the inquiry into Brahma is therefore superior to the inquiry into karma. Hence in the sense of Uthara meaning subsequent and superior, the Vedanta is called the Uthara Mimamsa.

ఓమ్-తత్-సత్

గణేశాయ నమః

శ్రీశంకరగురుచరణారవిందాభ్యాం నమః

---

1 యుష్మదస్మత్ ప్రత్యయగోచరయోః, 2 విషయవిషయిణోః, 3 తమఃప్రకాశవద్విరుద్ధస్వభావయోః, ఇతరేతరభావానుపపత్తౌ సిద్ధాయాం, తద్ధర్మాణామపి సుతరాం ఇతరేతరభావానుపపత్తిః।

యుష్మదస్మత్ప్రత్యయగోచరయోః, తమఃప్రకాశవద్విరుద్ధస్వభావయోః, అను రెండుప్రయోగములు విషయవిషయిణోః అను ప్రయోగమునకు విశేషణములు.

విషయవిషయిణోః:—

It has been explained that the material world consists of two portions, the intelligent and the non-intelligent, Chit and Jada. In all sentient things there is the thing 'I'. It is this 'I' that is the intelligent principle in all beings. The 'I', the Self, the Atma, is the cogniser, the perceiver, the enjoyer, the seer, the understander, the pervader, and so forth; the objects of the material world become the cognisable, the perceived, the enjoyable,

the seeable, the understaandable, the pervaded, and so forth. It is a plain truth that what knows, enjoys understands etc is always intelligent and that what is known, enjoyed, *etc.* is non-intelligent. The Atma being the knower *etc.* must be of the form of *knowlegge* and all other things in the world being the cognisables are of the nature of *insentiency.*

ఆత్మనః గ్రాహకత్వాత్ చిత్త్వం, అనాత్మనః గ్రా
హ్యత్వాత్ అచిత్త్వం వాచ్యం

Bg. Sankara says in

స్వాత్మనిరూపణ

'అనుభవతి విశ్వమాత్మా స్వాత్మ
విశ్వేనాసౌ నచానుభూయేత' 17.

The Self experiences all things, but cannot be experienced by anything. The objects of enjooyment are called Vishaya. The enjoyer is called Vishayee. Vishayee is the subject and Vishaya the objective world.

చిత్స్వభావః ఆత్మవిషయీ; జడస్వభావాః విషయా
వ[illegible]ాః

The conscious self is the Atma and the rest of the world is non-self or Anathma.

The term Vishaya comes from a root meaning to bind, to attract. That which binds or attracts is విషయము. The Self within goes out through the roads of the senses, into the fields of the sensuous objects for enjoyment and enjoys them. So the objects of enjoyment are called Vishaya. The enjoyer, being bound to the objects by attachment for them, is విషయీ; the Vishayee means the senser, one who experiences through the senses including the mind

విషయశబ్దము షిఞ్ బంధనె అనుధాతువునుంచిపుట్టినది
'విసనోతి బధ్నాతి ఇతి విషయః'

There is one self-evident truth which should be known in this connection, namely that which sees is quite different from that which is seen. The seer, the knower, the toucher of a pot is quite different from the pot. Bg. Sankara says

ఘటద్రష్టా ఘటాద్భిన్నః సర్వథా న ఘటోయథా.
దేహద్రష్టా తథా దేహో నాహమిత్యవధారయ. వాక్య 15.

Just as the seer of an earthen pot is quite different from the pot seen and is not the pot in any sense, so is the witness of the body. Understand therefore 'I am not the body'.

The Self cognises the body, as in 'my body is red', understands the mind as in 'my mind is

fickle and unsteady ' and understands the Budhy as in 'my understanding is clear'. So the Atma, the knower is Vishayee and the objects — the body, the mind, the Budhy, the senses and the sense-objects are the Vishayas.

' చిత్స్వభావ ఆత్మా విషయీ, జడస్వభావా
బుద్ధీంద్రియ దేహావిషయాః విషయాః'

The Vishaya therefore comprises all the material world which has transformed itself into the bodies with the internal organs, the senses, and the sense-objects. The Vishayee, the knower is quite different from the Vishaya, the knowable. They are antithetical in all respects; moreover Vishayee is the intelligent Self which is the *subject within*; Vishaya comprises what is non-intelligent and is the *object without*.

నేను అను పదార్థము జ్ఞానరూపము. నేను=ఆత్మ. ఆత్మ సర్వపదార్థములను చూచును, గ్రహించును, వినును, తెలిసికొనును, అనుభవించును. కాబట్టి ఆత్మ ద్రష్టయనియు, గ్రాహకుడనియు, శ్రోతయనియు, జ్ఞాతయనియు, భోక్తయనియు పిలువబడును. గ్రహింపబడు వస్తుజాతమంతయు దృశ్యమనియు శ్రావ్యమనియు, జ్ఞేయమనియు, భోజ్యమనియు, గ్రాహ్యమనియు పిలువబడును. గ్రహించు ఆత్మ చిత్స్వభావముగలది అనగా

చేతనము. గ్రహింపబడునవస్తుజాలము జడస్వభావముగలది అనగా అచేతనము. ప్రపంచమంతయు ద్రష్టృ దృశ్యరూపముగనున్నది. ద్రష్టయగు పదార్థము ఆత్మయని పిలువబడును. అనాత్మపదార్థసంచయమంతయు బాహ్యమగుటచేత పరాక్ అనియును, ఆత్మ అభ్యంతరమగుటచే ప్రత్యక్ అనియు తెలియబడును. మరియును ఆత్మ చిత్స్వరూపము. అనాత్మ అచిత్స్వరూపము. మరియును ఆత్మ గ్రహించునదియును, అనాత్మ గ్రహింపబడునదియును, అందుచేత ఆత్మానాత్మపదార్థములు పరస్పరవిరుద్ధధర్మములుగలపదార్థములు.

"ఆత్మానాత్మనోః పరాక్ ప్రత్యక్త్వేన, చిద
చిత్త్వేన, గ్రాహ్యగ్రాహకత్వేన విరోధాత్"

గీతలలో విషయము క్షేత్రమనియును, విషయి క్షేత్రజ్ఞుడనియును వివరింపబడినది.

It is thus clear that the two entities, the Vishaya and the Vishayee are absolutely distinct entities. It is clear now that there is a mutual and absolute opposition between Atma, the Vishayee and the Anatma, the Vishaya. This opposition is brought out by the three parts of the qualifying expression యుష్మ...యోః; the three parts are యుష్మదస్మత్, ప్రత్యయ, గోచర.

త్రివిధంహి విరోధః, వస్తుతః, ప్రతీతితః, వ్యవహారతః।

యుష్మదస్మత్ప్రత్యయగోచరయోః—

In the nomenclature there are three points, the name, the conception created by the name and the object enlightened by the name. Take the word mother; there is the name mother; we have a certain notion created by the term and we understand the thing conveyed by the notion to be mother.

The above expression can be resolved into యుష్మత్ప్రత్యయగోచర and అస్మత్ప్రత్యయగోచర; యుష్మత్ప్రత్యయగోచర = యుష్మచ్ఛబ్దజన్య ప్రత్యయగోచర (యోగ్య) పదార్థః; అస్మత్ప్రత్యయగోచర = అస్మచ్ఛబ్దజన్య ప్రత్యయగోచరపదార్థః;

యుష్మత్ప్రత్యయగోచర—యుష్మత్ = యుష్మచ్ఛబ్దముచే లనగలిగిన, ప్రత్యయ=జ్ఞానముచేత, గోచర= తెలియబడదగినపదార్థము, యుష్మత్ = thou ప్రత్యయ= notion The term గోచర is used in the sense of యోగ్య, గోచరపదస్య యోగ్యతాపరత్వాత్; గోచర = fit to be denoted or conveyed

The meaning of the expression is the entity which falls within the sphere of, or is fit to be denoted by the notion conveyed by, the term యుష్మత్

అస్మత్ =I, ప్రత్యయ=conception, గోచర=fit to be denoted; The meaning of the expression అస్మత్...ర is the entity fit to be connoted by the conception conveyed by the term యుష్మ.... The meaning of the combined expressions is the entities denoted by the conceptions born of the terms యుష్మత్ and అస్మత్. యుష్మ... meaning thou, is the second personal pronoun; అస్మ... is the first person pronoun I. As the two words యుష్మత్ and అస్మత్ present irreconcilable opposition, they cannot be consistently co-ordinated in a sentence, to denote the *unity of individuals*. Language does not admit of the co-ordination of the pronouns of the first and second persons. We cannot say 'you are I, or I am you.' The two words can never refer to one individual. No one possessing a grain of common sense would ever say that the speaker and the person spoken to are one and the same individual; nor would he ever mistake the speaker for the spoken and viceversa. If 'I' denotes one thing, 'thou' which is a direct contrast to it must denote a different thing.

'యుష్మదస్మదోః ఏకార్థవాచిత్వాభావాత్'

It has been said that 'I' in all sentient beings denotes the conscious intelligent Self-Atma; 'thou' standing in direct opposition to the word I

must denote what is not-intelligent *i.e.*, the non-Self. So అస్మ... stands for the intelligent Atma; యుష్మ... for the non-intelligent Anathma which is the non-intelligent material world

"అస్మచ్ఛబ్దః చేతనవాచీ యుష్మచ్ఛబ్దః అచేతనవాచీ"

అస్మచ్ఛబ్ద refers to విషయీ, యుష్మచ్ఛబ్ద refers to విషయ. The two words యుష్మ... and అస్మ... are used in the text to denote the impossibility of identity of the things denoted by them, namely విషయ and విషయీ. Moreover అస్మ... denotes that which is within ప్రత్యక్ and యుష్మ... that which is without పరాక్. There is thus antagonism in the very nature of words themselves యుష్మత్ and అస్మ... and the things denoted by them

యుష్మదస్మత్పదాభ్యాం పరాక్ప్రత్యక్త్వేన, ఆత్మానాత్మనోః, వస్తువిరోధః ఉక్తః

We have shown by the use of the expressions యుష్మదస్మ... the natural opposition, between the things denoted by them వస్తువిరోధః or స్వభావ విరోధః

But the opponent may say O Sidhanty! you have stated that 'you and I' or their inflections cannot be co-ordinated in a sentence to denote the

identity of individuals. But there are in use such expressions as 'you are we or we are you; yours is mine, your son is my son' and so on. These sentences are intended to show oneness of individuals.

"యూయం వయం, వయమేవ యూయం, త్వదీయం మదీయం; త్వత్పుత్రః మత్పుత్రః" ఇత్యాది బహుళసంప్రయోగదర్శనాత్, ఇచట యుష్మచ్ఛబ్దముయొక్క ప్రథమాబహువచనము యూయం; షష్ఠ్యేకవచనము తవ; అస్మచ్ఛబ్దముయొక్క ప్రథమాబహువచనం వయం, షష్ఠ్యేకవచనము మమ;...

The objection has no force. These expressions do not aspire to show the identity of the *persons* referred to; the identity of *interest* is intended to be taught there. The expression 'your son is my son,' does not signify, in the literal sense, the identity of the sons but means 'I look upon your son with as much affection and interest as I do my son.' It is the identity in a figurative sense, based on the identity of attachment and affection. Another objection may be raised as there are pronouns of other kinds; there is the third person pronoun ఇదం this or that; why should Bhashyakara couple the second personal pronoun యుష్మ... with the first person pronoun అస్మ... and not the third person pronoun with the

first pronoun; he could have said ఇదమస్మత్ప్రత్యయగోచరయోః instead of యుష్మదస్మత్ప్రత్యయగోచరయోః

There is not much force in the contention. There is abundance of sense in the use of the pronoun యుష్మ.... There is no antithesis between the pronouns of the third and the first person. Language allows the co-ordination of the pronouns of the first and the third persons, to denote the identity of the things denoted by them. In ordinary language the word ఇదం that, or this, is found to be used in the sense of I. We have instances, in common use, of such expressions as "they are we, I am he; it is I: I am she."

"ఇదంశబ్దో అస్మదర్థే లోకే ప్రయోగదర్శనాత్; 'ఏతే వయం; ఇమే వయమాస్మహే; అయమహమస్మి; ఇదమస్మి; ఇత్యాది బహుళప్రయోగాత్'

In these expressions the pronouns of the third and the first persons refer to one and the same individual. There is no opposition between them; consider the sentence, 'the man or the woman who cried out was I.' Here the man or woman is in the third person and I in the first person. The man or the woman and I, refer to the same individual. There is the identity of individuals denoted by the man or the woman, and I. Vishaya and the

Vishayee—the seen and the seer, are naturally opposed to each other. The words యుష్మత్ and అస్మత్ which represent the Vishaya and the Vishayee' are likewise opposed to each other. To denote things which are naturally antithetical, the co-ordination of the pronouns of the first and the third person are of no use, as they indicate rather identity than opposition. So the use of the expression యుష్మదస్మత్ for ఇదమస్మత్ is to mark better the absolute opposition of things denoted by them.

అస్మచ్ఛబ్దవిరోధీతి మత్వా యుష్మచ్ఛబ్దః ప్రయుక్తః; యుష్మదస్మత్ప్రహాణాం అత్యంతభేదసిద్ధ్యర్థం. నహి త్వంకారవత్ ఇదంకారస్య అహంకారప్రతియోగిత్వం"

Another objection—

You say Yushmath denotes the non-intelligent world and Asmath the intelligent Self. Of the two, the knower and the knowable, the knower is superior to the knowable. By the న్యాయ 'అభ్యర్హితం పూర్వం' (the fittest must come first,) the order of things is that which is more important and essential deserves to be first mentioned. Here as the word Asmath denotes the intelligent Self and Yushmath the non-intelligent knowable, Asmath ought in reason to have come first and Yushmath next, as

అస్మ... యుష్మత్ప్రత్యయగోచరయోః; ముఖ్యాము ఖ్యయోః అదౌ ముఖ్యః చేతనవాచిత్వా... అస్మచ్ఛబ్దః పూర్వంప్రయోక్తవ్యః.

Answer. There is another న్యాయు which is more important than the one above mentioned; It is this—of evil and good, the evil should first be known for avoidance and good next for acceptance, to obtain the benefit of good. It is only when we know the avoidable we try to avoid it. As Yushmath denotes the non-intelligent material world and Asmath the intelligent Self, Yushmath is placed first to instruct that one should reject the material world with disgust and divert his mind inside towards the pure, luminous intelligent Atma, in obedience to the declaration of the Brihadaranya

ఆత్మా రేదప్రష్టవ్యశ్రోతవ్యోమంతవ్యో నిధిధ్యాసితవ్యః

Look upon the material world with disgust and turn your mind towards the Self within, as it is the thing that ought to be seen, heard, thought of and meditated.

"యుష్మద్గ్రాదనాత్మనః నిక్కృష్య శుద్ధస్యచిదా త్మనః గ్రహణం ద్యోతయితుం అదౌ యుష్మ ద్గ్రహణమ్"

ప్రత్యయః:—

యుష్మదస్మచ్ఛబ్దములద్వారా వాటివలన ద్యోతమగు పదార్థములకుగల వస్తువిరోధము చూపించబడినది ఇప్పుడు ప్రత్యయశబ్దము ద్వారా ఆవస్తువులకుగల ప్రతీతివిరోధము కనుపరచబడును.

The term Pratyaya by its double derivation shows opposition. The word Pratyaya has passive and active derivation.

ప్రతీయతే ఇతి ప్రత్యయః

That which is cognised or manifested is Pratyaya

అనాత్మా గ్రాహ్యతయా భాతి

The Anathina manife3ts as the cognisable:

The Anathma being cognised by the Self is denoted by Pratyaya. This is the passive derivative from of Pratyaya. The active derivative form is.

ప్రతీతిత్వాత్ప్రత్యయ

That which manifests itself is Pratyaya. The Atma being sef-luminous manifests itself.

'ఆత్మా ప్రతీతిత్వాత్ ప్రత్యయః స్వయం ప్రకాశతయా భాతి'

The things which illumine others *i.e.*, make others known are the sun, the moon, the stars, the lightning and the ordinary fire. These things do not

illumine the Self within. We are not conscious of our Self by the help of these extraneous sources of light. The Self becomes aware of these things. So the Self being self-luminous manifests itself and makes other things also known to us.

ఆత్మా స్వయంప్రకాశకః సర్వప్రకాశకశ్చ

So by reason of self-manifestibility the Atma is called Pratyaya. Thus by the double derivation of the term Pratyaya, meaning that which is manifested and that which manifests, two opposite conceptions of two dissimilar things arise. This opposition is ప్రత్యయవిరోధ

'ప్రత్యయపదేన ప్రతీతివిరోధః ద్యోత్యతే'

గోచరః—

People understand the material world as the fit object to be denoted by the term Yushmath and the intelligent Self as the fit object to be denoted by the term Asmath. So there is opposition through the term Gochera as shown by the different ways by which people understand the things. This opposition suggested by the term Gochera is called the లోకవ్యవహారవిరోధః

Thus the two entities covered by the notions of Yushmat and Asmath are in absolute opposition

in three ways above mentioned, namely the opposition of things, the opposition of conceptions and the opposition of the ways by which people understand things.

'యుష్మదస్మత్పదాభ్యాం పరాక్ప్రత్యక్త్వేన ఆత్మానాత్మనోః వస్తువిరోధః ఉక్తః; ప్రత్యయపదేన ప్రతీతితో విరోధః గోచరపదేన వ్యవహారతో విరోధః ఉక్తః'

As the Self and non-Self are in absolute opposition in all respects they cannot under any circumstances be mistaken as *identical* any more than heat and cold can be mistaken *as one* thing. Therefore in the case of Atma and Anathma there cannot naturally be ఐక్యాధ్యాసః—

త్రిధా విరుద్ధస్వభావయోః యుష్మదస్మత్ప్రత్యయగోచరయోః ఐక్యాయోగాత్

The Bhashyakara has used the words Vishaya and Vishayee to denote Athma and Anathma. The choise of the words Vishaya and Vishayee is intended to show the impossibility of Athma and Anathma being subject to the Adhyasa called తాదాత్మ్యాధ్యాసః The illustration of silver and mother-of-pearl shows it.

ఇదం రజతం—*this* is silver; ఇదం=ఇది, రజతం=వెండి ఇదంశబ్దము ప్రతివస్తువును చెప్పును, ఇది వెండి, ఇది కర్ర, ఇది

సర్పము, ఇది సీరా— 'ఇదంశబ్దం సర్వవస్తువాచి'

This is silver, this is post, this is serpent, this is water and so on. 'Idam' represents the whole class of things in the world, so it is జాతివాచి. The particular things are called వస్తువులు. By ignorance man sometimes mistakes the mother-of-pearl for silver. He then uses 'Idam Rajatam' this is silver. It means the thing denoted by the term Idam is of the form of silver. It is by wrong knowledge known as తాదాత్మ్యాధ్యాస that he says so. For how can Idam which represents all things of different sorts be identified with a particular thing, silver. The mistake lies in the superimposition of the nature of a particular thing on a class consisting of *different* things.

This Adhyasa however exists when the relation of the class and the particular individuals exists. The Vishaya and the Vishayee bear no class relation. There can be no notion of class and particular in the case of the intelligent Atma and non-intelligent Anathma any more than in the case of the consumer and the consumed; to ward off the notion of the Self and non-Self being subject to తాదాత్మ్యాధ్యాస, the terms Vishaya and Vishayee are used.

ఐక్యాభావేపి జాత్యాదౌ తాదాత్మ్యసంస్కారాత్ ఇదం

రజతమితివత్ తదధ్యాసః స్యాత్ నిత్యాయుధనవిషయః యుష్మదర్థః విషయీతు అస్మదర్థః తయోః దాహ్యదాహకవత్ మిథః విరుద్ధయోః జాతివ్యక్తిత్వాదేః అభావాత్ నతాదాత్మ్యమ్.

<u>తమఃప్రకాశవత్:— విరుద్ధస్వభావయోః:—</u>

To mark the absolute antithesis, the illustration of darkness and light is given. This illustration serves two purposes. No one would ever regard light and darkness as identical nor would he ever mistake light for darkness. So he would not fall into the ఐక్యాధ్యాస or తాదాత్మ్యాధ్యాస. This illustration is intended to show that the Self and the non-Self can never become subject to ఐక్యాద్యాస or తాదాత్మ్యాధ్యాస

«పరస్పరఅధ్యాసహేతౌ అత్యంతవైలక్షణ్యే దృష్టాంతః 'తమఃప్రకాశవదితి' నజాతు కశ్చిత్ ప్రకాశతమసీ పరస్పరాత్మతయా ప్రతిపత్తుమర్హతి-ఆత్మానాత్మనోః విరోధాత్ తమః ప్రకాశవత్ ఐక్యస్యతాదాత్మ్యస్యవా అనుపపత్తిః»

యుష్మదస్మత్...యోః, విషయవిషయిణోః; తమః ప్రకాశవ...:—ఈమూడుప్రయోగములలోను, మొదటి మూడుశబ్దములు అనగా యుష్మ..., విషయ, తమః, జడదుఃఖాత్మకమగు ప్రపంచమును సూచించుచున్నవి. రెండవమూడుశబ్ద

ము౦బు అనగా, అస్మ..., విషయా, ప్రకాశ, చిత్స్వభావమగు ఆత్మను సూచించుచున్నవి—

ఇతరేతరభావానుపపత్తౌ:—

ఇతర, ఇతర=ఇతరేతర, ఇతరస్య ఇతరభావః=ఇతరేతర తత్వం ఐక్యం; ఇతరస్మిం ఇతరభావః తాదాత్మ్యం పరస్పరభావః; ఇతర=ఒకవస్తువు, ఇతర=మరియొకవస్తువు; భావ=ఒకవస్తువు మరియొకవస్తువుగానుండుట. అనుపపత్తౌ=అసంగతమగుచుండగా; ఇచట షష్ఠీసమాసముచేత ఐక్యాధ్యాసఅగును, ఒక వస్తువుకు మరియొకవస్తుభావముకలుగుట ఐక్యాధ్యాస; సప్తమీసమాసముచే తాదాత్మ్యాధ్యాస అగును. ఒకవస్తువునందు మరియొకవస్తుభావము కలుగుట తాదాత్మ్యం. గనుక రెండువిధముల అధ్యాసకలుగుట అసంగతము.

The sense of the phrase is the inconsistency of one thing possessing the state of being another. సిద్ధాయాం=being self evident.

సమిష్టివాక్యాన్వయము:—

యుష్మచ్ఛబ్దమువలన మనకుగలిగెడు జ్ఞానమునకు విషయమైనపదార్థము, అనగా జడమగు అనాత్మవస్తుజాతమునకును, అస్మచ్ఛబ్దమువలన మనకుగలిగెడు జ్ఞానముచేత ద్యోతకమగు

పదార్థము అనగా చైతన్యస్వరూపమగు ఆత్మకును, తమఃప్రకాశములకువలెనే అన్నివిధములచేతను పరస్పరవిరోధము కలిగియుండగా, ఆపదార్థములకు ఐక్యాదిభావము కలిగియుండుట అసంగతమని విస్పష్టమగుచున్నది.

It is a self-evident truth that the object comprehending whatever is of non-intelligent nature, such as the bodies with all internal organs, the senses, and the sense-objects *i.e.* the material world, and the subject which is of the nature of intelligence and bliss–these two which fall within the sphere of the notions of thou and I respectively and which are quite opposed to each other, as darkness and light are, are incapable of being identified or of being mistaken one for the other.

తద్ధర్మాణామపి సుతరామితరేతరభావానుపపత్తిః:-

ఇదివరకు ఆత్మానాత్మవస్తువులకు ఐక్యాధ్యాసగాని, తాదాత్మ్యాధ్యాసగాని కలుగుట అసంగతమని చెప్పబడెను. వస్తువులకు పరస్పరభావము కుదరకపోనిమ్ము స్ఫటిక లోహిత వస్తుధర్మములకువలెనే వానిధర్మములకు అన్యోన్యాధ్యాసకలుగవచ్చునను సందేహమును నివారించుటకొరకు 'తద్ధర్మా...త్తిః' అనిచెప్పబడినది.

తయోః=ఆత్మానాత్మనోః, ధర్మాః=చైతన్యజాడ్యాదయః

తేషాం; ఇతరత్ర ఇతరభావః=ఇతరేతరభావః, ఇతరత్ర=ధర్మిణి, ఇతరేషాం=ధర్మాణాం, భావః=వినిమయః=సంసర్గః, తస్య అనుపపత్తిః; ఒకధర్మి, ఆత్మ, మరియొకధర్మి, అనాత్మ; ఆత్మధర్మములు చైతన్యసుఖాదులు, అనాత్మధర్మములు జాడ్యదుఃఖాదులు.

వాక్యార్థము:—ఒకధర్మియందు మరియొకధర్మిగుణములను ఆరోపించుటయును అనుపపత్తి. స్ఫటికలోహితవస్తువులకు వలెనే ఆత్మానాత్మపదార్థములకు సంసర్గాధ్యాస కలుగుటఅసంగతము. ఏలయన స్ఫటికలోహితవస్తువులు రూపముగలవి; మరియును పరిచ్ఛిన్నవస్తువులు; గనుక లోహితవస్తుసాన్నిధ్యముచేత స్ఫటికము తచ్ఛాయను గ్రహించును. అందుచేత వానిధర్మములకు సంసర్గాధ్యాస కలుగవచ్చును. కాని ఆత్మవస్తువు అరూపత్వము, అసంగత్వము, సర్వవ్యాపకత్వము మొదలగు ధర్మములుకలది. అట్టిఆత్మవస్తువుతో రూపముగలవస్తువులకు సంగత్వములేక సంసర్గికుదరదు. సంసర్గాభావమందు సంసర్గాధ్యాస ఎట్లుకలుగును. మరియును లోకమందెచ్చటను ధర్మమును విడిచిన ధర్మికానబడదు. పరిమళపుష్పము దానిసుగంధమును అతిక్రమించి పృథక్కుగానుండుట ఎచ్చటను లేదు. గుణముసర్వదా గుణిని ఆశ్రయించుకునేయుండును. కనుక ఆత్మానాత్మపదార్థములు పరస్పరవిరుద్ధములయియుండగా అనపాయిగనుండు వానిధర్మములకు సంసర్గకలుగుట అసత్యము.

"రూపవద్ధి ద్రవ్యం అతిస్వచ్ఛతయా రూపవతః ద్రవ్యాంతరస్య ఛాయాం గృహ్ణీయాత్. స్ఫటికః లోహితవస్తుసాన్నిధ్యాత్ ధర్మసంసర్గః, చిదాత్మా విషయీతు అరూపఃనవిషయచ్ఛాయాం ఉద్గ్రాహయితుం అర్హతి. అసంగాత్మధర్మిణః కేనాపి అసంసర్గాత్ ధర్మసంసర్గః కుతః. నహి ధర్మిణోః సంసర్గంవినా ధర్మాణాం సంసర్గః అస్తి ధర్మిణమతిక్రమ్య తద్ధర్మాణాం అగమనాత్"

When two things which are naturally opposed to each other, cannot, with any show of reason, be identified, it passes one's comprehension how their attributes which must also be different and which cannot have an independent existence, can be identified. Such a state of things is nowhere seen. Moreover the attributes are not seen existing apart from the things possessing them. So if two things are opposed to each other, they are opposed in attributes also. Therefore the Atma and the Anathma and their attributes cannot naturally be subject to any kind of Adhyasa.

ఇత్యతోఽస్మత్ప్రత్యయగోచరే విషయిణి, చిదాత్మకే, యుష్మత్ప్రత్యయగోచరస్య విషయస్య తద్ధర్మాణాంచాధ్యాసః, తద్విపర్యయేణ విషయిణః తద్ధర్మాణాంచ విషయే అధ్యాసో మిథ్యేతి భవితుం యుక్తం.

ఇత్యతః=ఇత్యుక్తరీత్యా, పైనచెప్పబడినరీతిని అనగా ఆత్మానాత్మలకు అధ్యాసత్రియాభావముచేత.

వాక్యాన్వయము — (1) అస్మత్ప్రత్యయగోచరే విషయిణి చిదాత్మకే యుష్మత్ప్రత్యయగోచరస్య విషయస్య తద్ధర్మాణాంచ అధ్యాసః మిథ్యేతి భవితుం యుక్తం. (2) తద్విపర్యయేణ విషయిణః తద్ధర్మాణాంచ విషయే అధ్యాసః మిథ్యేతి భవితుం యుక్తం.

(1) అస్మత్ప్ర...అధ్యాసః...యుక్తం:

ఇదివరకు భాష్యకారులు విషయివిషయిశబ్దములుమాత్రము సామాన్యముగా ప్రయోగించి వానికిపరస్పరవిరుద్ధభావమును కనుపరచిరి. ఇచట విషయమనునది ఏది, విషయి అనునది ఏదియో తెలియజేయబడును.

వాక్యార్థము— అస్మ...త్మకే= అస్మచ్ఛబ్దబోధితమగు విషయి చిత్స్వరూపము అనగా జ్ఞానస్వరూపముగు ఆత్మ. అట్టి చిదాత్మయందు. యుష్మ...క్తం = యుష్మచ్ఛబ్దబోధితమగు విషయముయొక్కయు దానిధర్మములయొక్కయు అధ్యాస కేవలము అసత్యమనిచెప్పుట యుక్తము.

It is quite appropriate to say that it deserves to be false, namely the superimposition of the non-Self which is the thing denoted by the notion of Yushamat and of its attributes in the Self which is

denoted by the term Asmath and which is of the form of knowledge.

(2) తద్విపర్యయేణ...యుక్తం:— విషయముగు దేహేంద్రియాదులందు విషయియొక్కయు, తద్ధర్మములయొక్కయు అధ్యాస కేవలము అసత్యమని చెప్పుటయుక్తము

Vice-versa the superimposition of the Self and its attributes on the Non-Self equally deserves to be false
తద్విపర్యయేణ=Vice versa

తథాప్యన్యోన్యస్మిన్ అన్యోన్యాత్మకతాం అన్యోన్యధర్మాంశ్చ అధ్యస్య ఇతరేతరావివేకేన, అత్యంతవివిక్తయోః ధర్మధర్మిణోః మిథ్యాజ్ఞాననిమిత్తః సత్యానృతే మిథునీకృత్య అహమిదం మమేదమితి నైసర్గికోఽయం లోకవ్యవహారః.

Till now the Bhashayakara has explained what ought, in reason and reality, to be regarding the Atma and the Anathma; He has said that there cannot be any sort of Adhyasa regarding the Self and the Self. Now he refers to what actually is in the world లోకవ్యవహారః; తథాపి =Notwithstanding the impossibility of identifty of the Self and the Non-Self

వాక్యాన్వయము—తథాపి (1) అత్యంతవివిక్తయోః ధర్మధర్మిణోః ఇతరేతరావివేకేన (2) అన్యోన్యస్మిన్ అన్యోన్యా

త్మకతాం అన్యోన్యధర్మాంశ్చ అధ్యస్య (3) సత్యానృతే మిథునీ
కృత్య అహం ఇదం మమేదమితి మిథ్యాజ్ఞాననిమిత్తః నైసర్గికః
అయం లోకవ్యవహారః

(1) అత్యంతవివిక్తయోః= అత్యంతభిన్నయోః; ఇతరే
తరావివేకేన= ఇతరేతరభేదాగ్రహేణ;

(2) అన్యో...అధ్యస్య- వాక్యాన్వయము—అన్యోన్య
స్మిన్ అన్యోన్యాత్మకతాం అధ్యస్య; అన్యోన్యస్మిన్ అన్యోన్యధ
ర్మాంశ్చ అధ్యస్య. అన్య=ఒకధర్మి one thing,— the Self
అన్య the other thing, the body etc. ఒకధర్మి ఆత్మ, మరి
యొకధర్మి శరీరాదులు. అన్యోన్యస్మిన్=ఆత్మశరీరాదౌ= ఆత్మ
శరీరాదిధర్ములందు; అన్యోన్యాత్మకతాం=అన్యోన్యభావం= పర
స్పరభావము, అధ్యస్య= ఆరోప్య=వ్యత్యాసముగ ఆరోపించి,
అన్యోన్యధర్మాంశ్చ= ధర్ములయొక్క పరస్పరగుణములనుకూడ
అధ్యస్య=ఆరోపించి.

(3) సత్యం—చిదాత్మా, అనృతం—దేహాది, మిథ్యాజ్ఞా
ననిమిత్తః—మిథ్యాచతదజ్ఞానం, తన్నిమిత్తః—తదుపాదానకః—
based on wrong knowledge; లోకవ్యవహారః— లోకానాం
వ్యవహారః; మిథునీకృత్య—యుగళీకృత్య.

వాక్యార్థము— ధర్మధర్మిణోః— ఆత్మశరీరాదిధర్ములు,
వానిగుణములునూ, అత్యంతవివిక్తయోః-అత్యంతభేదముకలవై

సను, ఇతరేతరావివేకేన—వానికిగలపరస్పరభేదములను గ్రహించలేకపోవుటచేత, అన్యోన్యస్మిన్—అధ్యస్య...ఆత్మశరీరాదులయందు పరస్పరభావమును, పరస్పరధర్మములను ఆరోపించి అనగా ఆత్మయందు అనాత్మను, అనాత్మధర్మములను అనగా దేహాదిధర్మములగు జన్మమరణజరావ్యాధిమొదలగువాటినిఆరోపించి, అనాత్మయందు ఆత్మధర్మములను అనగా దేహాదులందు ఆత్మధర్మములగు చైతన్యసుఖాదిధర్మములనుఆరోపించి, సత్యానృతేమిథునీకృత్య—సత్యమగుఆత్మను, అసత్యమగుప్రపంచమును వివేచనచేయలేక కలిపివేసి, అహమిదం మమేదమితి—ఇది నేను, ఇదినాదియను, మిథ్యాజ్ఞాననిమిత్తః—మిథ్యాజ్ఞానమెఆధారముగాగల, నైసర్గికః—అనాదియగు లోకవ్యవహారముప్రవర్తించుచున్నది.

There is this natural way of understanding things in the world on the part of man; being unable to distinguish the two entities which are absolutely distinct, he identifies the two by superimposing upon each the characterstic nature and the attributes of the other, couples the real and the unreal and thus starts the notions based on wrong knowledge, in the form 'I am this, this is mine' and thus gives rise to the world's procedure

నైసర్గికః—స్వాభావికః అధ్యాసప్రవాహో అనాదిః

Adhyasa is called beginning less. For Adhyasa is the material cause of the world's procedure; as the world's procedure is beginingless its cause must likewise be beginningless

‘వ్యవహారానాదితయా తత్కారణస్య అధ్యాసస్య అనాదితా’

అహమిదం మమేదం :— All persons carry on their activities in life by means of the notions, ‘I and my’; of these ‘I’ operates within and ‘my’ without.

Bg. Sankaras say in స్వాత్మనిరూపణం

అహమిదమితి చ మతిభ్యాం
సతతం వ్యవహరతి సర్వలోకోఽపి
ప్రథమా ప్రతీతిరిచరమా
నివసతి వపురింద్రియాదిబాహ్యార్థే. 85.

All people carry on their activities at all times by means of the notions ‘I’ and ‘this’. Of the two the first operates within referring to the inner Self (as I see, I think etc.,) and the latter operates outside relating to external objects like the body, the senses etc., (as may body, my house etc.,). I and my of the first person and this, the third person, are the basic notions for the continuous current of the world's business. ‘I’ comes out into the world, *this*, through ‘my’. So ‘I'ness works within and ‘my'ness works without. So the లోకవ్యవహార is kept up by means of అహంకార and మమకార

If one is destitute of egoism he has no motive to act. It is అహంభావః that prompts one to action.

In the expression "I am man" the Adhyasa is తాదాత్మ్యాధ్యాస and in the expression "this body is mine" the Adhyasa is సంసర్గాధ్యాస.

ఆహ — కోఽయమధ్యాసో నామేతి; ఉచ్యతే — స్మృతిరూపః పరత్ర పూర్వదృష్టావభాసః.

ఆహ కోఽయమధ్యాసః :—Questioned—What is this Adhyasa?

As the object of Utharamimansa sastra is to ascertain the truth of the Vedantic texts by means of discussion, the Bhashyakara in conformity with that aspect of the sastra, contemplates a student sitting before him and questioning him about Adhyasa

'అస్య శాస్త్రస్య తత్త్వనిర్ణయార్థతయా వాదత్వాత్ తత్రగురుశిష్యోరధికారాత్ పురస్థితమివ శిష్యం గృహీత్వా ఆహేతి పరోక్తిః—కింలక్షణో అధ్యాసఇతి ఆహ పూర్వవాదీ' స్మృతిరూపః పరత్ర పూర్వదృష్టావభాసః:—

You will do well to remember the Adhyasa definition, pure and simple, as 'పరత్ర పరావభాసః'

The expression స్మృతిరూపః is only ఉపపాదకం a supporter by argumentation and the expression పూర్వదృష్ట is only a means to it.

"పరత్ర పరావభాసః ఇత్యేవలక్షణాం శిష్టపదద్వయమె స్మృతిరూపత్వం తదుపపాదకం; తత్సాధనార్థం పూర్వదృష్టత్వం"

అవభాసః=Apparent manifestibility or presentation.

పూర్వదృష్టావభాసః=పూర్వదృష్టస్య వస్తునః అవభాసః; అవభాస అనగా సాక్షాత్తుగా అక్కడలేనివస్తువు అక్కడఉన్నట్లు అగుపడుట; పూర్వదృష్ట=అధ్యాసకాలముకు పూర్వమందుచూడబడినపదార్థము. దృష్టం=దర్శనం; సంస్కారద్వారా పూర్వదర్శనాత్ అవభాస్యత ఇతి పూర్వదృష్టావభాసః"

the apparent presentation, to our consciousness, of something previously seen.

'పూర్వదృష్టావభాసః' అనువాక్యములో పూర్వశబ్దము చేత అధ్యాసకాలమందు రజతవస్తువు యథార్థముగ లేదని స్పష్టమగుచున్నది. 'పూర్వదృష్టం' అనగా పూర్వమందుచూడబడిన ది, అని చెప్పుటచేత అధ్యాసకాలమందు రజతాభాసమాత్రమె యున్నదని స్పష్టమగుచున్నది.

"పూర్వదృష్టగ్రహణేన అనృతమారోపణీయం ఉపస్థాపయతి. తస్యైవ దృష్టత్వమాత్రం ఉపయుజ్యతె న తు వస్తుసత్తా ఇతి దృష్టగ్రహణం"

తా॥ శుక్తియందు రజతవస్తుభ్రమకలిగినపుడు రజతము అప్పుడులేదు భ్రమకుపూర్వకాలమందు రజతముచూడబడినది

రజతజ్ఞానముకలిగినది ఆరజతజ్ఞానముయొక్క సంస్కారముద్వా
రా భ్రమకాలమందు రజతావభాసకలిగినది అప్పుడుసత్యమైన రజ
తముగూడనుటలేదు అసత్యరజతమె శుక్తియందు ఆరోపింపబడి
నది. లోకవ్యవహారప్రశమునలో భాష్యకారులు 'మిథ్యాజ్ఞానని
మిత్తః అధ్యాసః' అనిచెప్పిరి. రజతాధ్యాసము మిథ్యాజ్ఞాననిమి
త్తము, రజతము శుక్తియందు లేనిదే ఉన్నదనుకొనుట మిథ్యా
జ్ఞానము.

పరత్ర:—పరత్ర=ఇతరత్ర, శుక్తికాదౌ పరమార్థసతి=
సత్యముగు ఇతరపదార్థమందు అనగా శుక్తికయందు. అధ్యాస
కాలమందు శుక్తిక యథార్థవస్తువు. రజతము అసత్యవస్తువు.
భాష్యకారులు లోకవ్యవహారప్రక్రమునలో 'సత్యానృతేమిథునీ
కృత్య' అని చెప్పిరి. అధ్యాసలో అసత్యమగు రజతము సత్యమగు
శుక్తికతో కలుపబడినది.

"పరత్ర శుక్తికాదౌ పరమార్థసతి, తదనేన సత్యానృత
మిథునము కృతం"

Some say that the expression స్మృతిరూపః is unnecessary and define Adhayasa thus, the thing previously observed presents itself to our consciousness in some other thing. This apparent presentation is known as Adhyasa. It is not so. The expression స్మృతిరూప is very significant as elaborating the definition and giving it a lucid exposition

స్మృతిరూపః:—స్మర్యత ఇతి స్మృతిః=సత్యరజతాదిః, తస్య రూపమివ రూపం అస్యేతి స్మృతిరూపః=స్మర్యమాణసదృశః.

పూర్వమందుచూడబడి తిరుగా స్మరణకుతీసుకురాబడిన వస్తువు స్మృతియనబడును. అట్టిస్మర్యమాణవస్తువుయొక్క (రజతముయొక్క) రూపమువంటిరూపముకలది స్మృతిరూపమని చెప్పబడును. చీకటిలో రజ్జువును సర్పముగా భ్రమించినపుడు తన కుజ్ఞాపకమువచ్చిన సర్పాకారమువంటి ఆకారమును రజ్జువునందు ఆరోపింతుము. రజ్జుసర్పభ్రాంతియందు మనముచూచెడి సర్పాకారము పూర్వమునుమనచేతచూడబడి తత్కాలమందు మనచేత స్మరణకుతీసుకురాబడిన సర్పాకారమువంటిది.

When we mistake a string for a serpent the form of the serpent that presents itself to our consciousness is the form in which we remember the serpent. The serpent is not before us. We have only the presentation of the form of the serpent, which we remember. The word స్మృతిరూప indicates that it is only the form remembered, of the serpent, that we see in the string. If the expression స్మృతిరూప is removed there may also arise a fault అతివ్యాప్తిః. The following illustration will make it clear. Suppose we saw Devadatta in Pataliputra some time back; again we see him now in Mahishmaty. Here the thing, Devadatta, previously

seen at some place presents itself to our consciousness elsewhere; it is seen again at a different place. At the second place we *actually* see the *same* man we *saw* at the first place. The same man is now in direct contact with our senses. This is not a case of Adhyasa; There is no wrong knowledge here; however the definition of Adhyasa పరత్రవరావభాసః without the explanatory clause స్మృతిరూప well seems to be satisfied here. The case of Devadatta is a case of *recognition* ప్రత్యభిజ్ఞా where the object previously observed by us, again presents itself *to our senses*, while in Adhyasa, the object previously perceived is not in renewed contact with the senses but is erroneously believed to be there. Mere remembrance operates in the case of Adhyasa as when we mistake mother-of-pearal for silver which is not there at the time present but remembered only. Briefly the difference between recognition and Adhyasa is if the actual object is in contact with the senses it is recognition; if the actual object is elsewhere and not before the senses it is Adhyasa.

"అసిహి పాటలిపుత్రే పూర్వదృష్టస్య దేవదత్తస్య పరత్ర మాహిష్మత్యాం అవభాసః సమీచీనః అసన్నిహిత విషయత్వంచ స్మృతిరూపత్వం; సన్నిహితవిషయంచ ప్రత్యభిజ్ఞానం సమీచీనం"

The essential definition of Adhyasa is

పరత్ర పరావభాసః - అనునది అధ్యాసలక్షణము. పరత్ర = శుక్తికాదులయందు, పరావభాసః = ఇతరవస్తువగు రజతాదుల యొక్క ఆభాస; శుక్తికయందు రజతాభాసము, రజ్జువునందు సర్పాభాసము. పూర్వదృష్టమను ప్రయోగము అధ్యాసలక్షణమును బాగుగా బోధచేయును. ఆభాసయగుటచేత అసలువస్తువు అచ్చట లేనట్లు స్పష్టము. ఒకవస్తువు యొక్క ఆభాస ఆవస్తువు యొక్క జ్ఞానము పూర్వమందుండినగాని కలుగదు. అట్టిజ్ఞానము ఆవస్తువు చూడబడియుండిన కలుగును. గాన వస్తువు యొక్క ఆభాస ఆవస్తువు పూర్వమందు చూడబడిన కలుగును. కాబట్టి స్పష్టము గా తెలియుటకొరకు 'పూర్వదృష్ట' అని భాష్యకారులు ప్రయోగించిరి. మరియును ఆభాసలో అసలువస్తువు అక్కడ ఉండదు కనుక ఆవస్తువు పూర్వదృష్టమై స్మృతిరూపమైనప్పుడె ఆవస్తువు యొక్క ఆభాసకలుగును. కాబట్టి 'స్మృతిరూప' అని భాష్యకారులు అర్థవివరణముకొరకు ప్రయోగించిరి.

తం కేచిత్ అన్యత్ర అన్యధర్మాధ్యాస ఇతి వదంతి; కేచిత్తు యత్ర యదధ్యాసః తద్వివేకాగ్రహనిబంధనో భ్రమ ఇతి; అన్యే తు యత్ర యదధ్యాసః తస్యైవ విపరీతధర్మత్వకల్పనామాచక్షతే ఇతి.

తం కేచిత్ ... వదంతి: — తం = అధ్యాసను, కేచిత్ = కొం

డరు అనగా అన్యథాఖ్యాతివాదులు, అన్యత్ర=శుక్త్యాదౌ-శు
క్తికాదులయందు, అన్యధర్మాధ్యాసః= దేశాంతరస్థరూప్యస్య
అధ్యాసః ఇతి వదంతి=మఱియొకచోటనున్న రజతాదుల నారో
పించుట అధ్యాసయని చెప్పుచున్నారు.

Some indeed define the term Adhyasa as the superimposition of the attributes of one thing on another thing

కేచిత్తు...భ్రమఇతి:—Here వదంతి is understood after ఇతి.

కేచిత్=ఆత్మఖ్యాతివాదినః= ఆత్మఖ్యాతివాదులు,
యత్ అధ్యాసః=యస్మిన్ శుక్తికాదౌ యస్య రజతాదేః అధ్యా
సః లోకప్రసిద్ధః=లోకప్రసిద్ధమగు, శుక్తికయందు రజతరూప
మైన అధ్యాసయేదియో అది, తద్వివేకాగ్రహనిబంధనః భ్రమ
ఇతి—తయోః దార్థయోః= ఆరెండువస్తువులకుగల, వివేకా
గ్రహనిబంధనః— భేదమునుగ్రహించు వివేకముయొక్క అభావ
మెమూలకారణముగాగల భ్రమయని చెప్పుచున్నారు.

Others again define Adhyasa as the error founded on the non-discrimination of the difference of that which is superimposed from that on which it is superimposed

The ఆత్మఖ్యాతివాదినః maintain that, in the Adhyasa, the modification, in the form of silver, of

the internal organ is superimposed on the external thing, mother-of-pearal and; thus itself appears external. Both views fall under the above definition.

అన్యేతు యత్ర...ఇతి:— అన్యే=శూన్యవాదినః, యత్ర శుక్త్యాదౌ, యదధ్యాసః=యస్య రజతస్య అధ్యాసః. తస్యైవ=శుక్త్యాదేః, విపరీతధర్మత్వస్య=విరుద్ధధర్మత్వస్య; కల్పనాం—భాసమానతాం, ఆచక్షతే

తా॥ ఆధారభూతమగు శుక్తియందు కేవలము మిథ్యయగు రజతముయొక్క విరుద్ధధర్మములను కల్పించుట అధ్యాసయని శూన్యవాదులు చెప్పుచున్నారు.

Others again define Adhyasa as the fictitious assumption of attributes contrary to the nature of that thing on which something else is superimposed.

సర్వథాపి త్వన్యస్య అన్యధర్మావభాసతాం న వ్యభిచరతి. తథాచ లోకే అనుభవః—శుక్తికాహి రజతవదవభాసతే; ఏకశ్చంద్రః సద్వితీయవదితి.

సర్వథాపి— సర్వేషు మతేషు— అందరిమతములోను, అన్యస్య—పురోవర్తినః శుక్తికాదేః—ఎదరనున్న శుక్తికాదులకు అన్యధర్మావభాసతాం—రజతాదిత్వేన వేద్యతాం—రజతాభాసము, న వ్యభిచరతి—సర్వసమ్మతము. అందరిమతములోను ఒక

వస్తువునందు మరియొకవస్తుధర్మాభాస సమానము. తథాచ లోకేऽనుభవః= అధ్యాసముయొక్క నిర్వచనము అనగా పరత్ర పరావభాసత్వము కేవలము పరమతములవారికే సమ్మతము కాదు, లోకానుభవమునుబట్టిచూడగా అధ్యాసనిర్వచనము సమ్మతమని స్పష్టమగుచున్నది. శుక్తిక రజతమువలె ప్రకాశించుచున్నదను లోకోక్తియున్నది. ఒకచంద్రుడు ఇద్దరుచంద్రులుగా కనుపించుచున్నాడని లోకానుభావముకలదు.

But all these definitions agree in so far as they represent Adhyasa as the apparent presentation of the attributes of one thing in another thing. And therewith agrees also the popular view which is exemplified by expressions such as the following—'Mother of pearl appears like silver,' "The moon although one only appears as if she were double."

This definition of Adhyasa పరత్రపరావభాసః holds good not only in the view of the several theories but also in the popular experience.

ఏకశ్చంద్రః సద్వితీయవత్ = ద్వితీయచంద్రసహితవత్ ఏకఏవ చంద్రః అంగుళ్యా ద్విధాభవతి= రెండవచంద్రుడున్నట్లుగా ఒక చంద్రుడే వ్రేళ్ళుగుంటచూడబడిన ఇద్దరుచంద్రులుగా కానబడును.

What is the object of this illustration.

It is man's experience to fall into the error of identification regarding two different objects as when

a man mistakes post for a man in the dark, but there cannot be such mistake in the case of a single object. It cannot be mistaken as many. The *jivas*, the individual souls and the Paramathma, the universal soul, are one. Then how can there be Adhyasa in their case; how can one Paramathma be mistaken as many. To refute this objection the illustration of the moon is given. The moon though one appears as though she were double when seen through fingers. The Paramathma though one is mistaken as many viewed through many limiting adjuncts ఉపాధి.

'అన్యస్య అన్యాత్మతావిభ్రమః లోకప్రసిద్ధః ఏకస్య అభిన్నస్య భేదభ్రమో నదృష్టః కుతః చిత్ ఆత్మనో అభిన్నానాం జీవానాం భేదవిభ్రమః'

సద్వితీయవత్ ఇతి:—వత్ = as if; the word ఇతి indicates the close of the subject of the definition of Adhyasa.

"లక్షణప్రక[illegible]పసంహారార్థః ఇతిశబ్దః"

కథంపునః ప్రత్యగాత్మని అవిషయె అధ్యాసో విషయతద్ధర్మాణాం, సర్వోహి పురోవస్థితె విషయె విషయాంతరమధ్యస్యతి. యుష్మత్ప్రత్యయాపేతస్యచ ప్రత్యగాత్మనః అవిషయత్వం బ్రవీషి.

కథం...ధర్మాణాం:— విషయత్వం=ఇంద్రియసంయుక్తత్వం; అవిషయే=విషయముగాని, ప్రత్యగాత్మని—ప్రత్యగాత్మయందు, విషయతద్ధర్మాణాం— అహంకారబుద్ధ్యాదివిషయములయొక్కయు, వానిధర్మములయొక్కయు, అధ్యాసఃకథం=ఎట్లు అధ్యాసకలుగును. విషయమనగా ఇంద్రియగ్రాహ్యమగు వస్తువు. అవిషయమనగా ఇంద్రియగ్రాహ్యముకాని వస్తువు ఆత్మ

But how is it possible that on the interior Self which itself is not an *object*, there should be superimposed, objects and their attributes.

సర్వోహి...బ్రవీషి:—లోకములో అందరును ఎదురుగానున్న అనగా చక్షురాదీంద్రియగ్రాహ్యమగు పదార్థమందే మరియొకపదార్థముయొక్కయు, దానిధర్మముయొక్కయు అధ్యాసను పొందుదురు. రజ్జువు చక్షురాదీంద్రియములకు గోచరమైనప్పుడే అధ్యాసకలుగును. రజ్జువును చూడనియెడల లేక స్పృశించనియెడల సర్పభ్రాంతి ఎట్లుకలుగును. భ్రమకుసావకాశములేదు. ఆకీతిగానే ఇంద్రియాతీతమగు ఆత్మయందు అధ్యాస ఎట్లుకలుగును.

"నఖలు అప్రతిభాసమాన పురోవర్తిని ద్రవ్యే రజతస్యవా తద్ధర్మాణాంవా సమారోపః సంభవతి; నహి శుక్తౌ అపురస్థితాయాం రజతమధ్యస్యతి ఇదం రజతమితి॥

మరియును ప్రత్యగాత్మ యుష్మత్ప్రత్యయగోచరపదార్థము కాకపోవుట చేతను, చక్షురాదీంద్రియగోచరము కాదను శ్రుతిబలము చేతను, ప్రత్యగాత్మ విషయము కాదని నీవే చెప్పితివి ఇప్పుడు అధ్యాసలాభముకొరకు ప్రత్యగాత్మను తిరుగా విషయముగా తలచుచున్నావు. అందుచేత నీసిద్ధాంతము శ్రుతియుక్తి విరోధముగానున్నది.

"ఇదంప్రత్యయ అనర్హస్య ప్రత్యగాత్మనః 'నచక్షుషా గృహ్యతే' ఇత్యాది శ్రుతిమనుసృత్య. త్వం అవిషయత్వం బ్రవీషి సంప్రతి అధ్యాసలోభేన విషయత్వాంగీకారే శ్రుతిసిద్ధాంతయోః బాధః స్యాత్."

"నచక్షుషా గృహ్యతేనాపివాచా...నాన్యైర్దేవైః."

"He is not grasped by the eye, nor by speech, nor by other senses."

For every one superimposes an object only on such other objects as are in contact with his sense organs and you said before that the interior Self which is entirely disconnected from the idea of Yushmath, is never an object.

పురోవస్థితత్వం=ఇంద్రి[illegible]గ్రాహ్యత్వం; అపేతస్య=disconnected

ఉచ్యతే—నతావదయమేకాంతేన అవిషయః, అస్మత్ప్రత్యయవిషయత్వాత్ అపరోక్షత్వాచ్చ ప్రత్యగాత్మప్రసిద్ధేః—నచాయమస్తి నియమః పురోవస్థితఏవ విషయె విషయాంతర మధ్యసితవ్యమితి; అప్రత్యక్షేపి హ్యాకాశె బాలాః తలమలిన తాం అధ్యస్యంతి. ఏవం అవిరుద్ధః ప్రత్యగాత్మని అనాత్మాధ్యాసః.

అంతఃకరణమనగా లోపలనుండు ఇంద్రియము. అంతఃకరణము నాలుగుముఖములుకలది. మనోబుద్ధిచిత్త అహంకారములు నాలుగుముఖములు. మనోవ్యాపారము సంకల్పవికల్పకము అనగా ఆలోచించుట. బుద్ధివ్యాపారము సంశయరహితమగు నిశ్చయాత్మకమగు ఆలోచన. అహంకారముయొక్క వ్యాపారము నేను అనునట్టిభావమును కలుగజేయుట. ఈమనోబుద్ధిచిత్త అహంకారములు ఆత్మకు ఉపాధులు. అట్టి ఉపాధులతోకూడినపుడు వాటిధర్మములనుతనయందారోపించుకొని నేను ఆలోచించుచున్నాను నేనుచేయుచున్నాను అని తలచును. ఈ సంగతి బాగుగ జ్ఞాపకమందుంచవలెను.

ఉచ్యతే— నతావత్ అయమేకాంతేన అవిషయః అస్మత్ ప్రత్యయవిషయత్వాత్.

అయం=ఈప్రత్యగాత్మ, ఏకాంతేన= ఎల్లప్పుడునియమముగా, అవిషయః న= అధ్యాసకు విషయముకాదన్నమాట సరి

కాం. అస్మత్ప్రత్యయవిషయత్వాత్ = అస్మత్ శబ్దముయొక్క (నేనను) జ్ఞానముచేత తెలియబడతగిన విషయమగుచున్నాడు. అపరోక్ష....ద్ధేః=ఆత్మయున్నట్లు ప్రతివానికిని ఆత్మయొక్క స్వయంప్రకాశకధర్మమునుబట్టి స్వానుభూతవిషయము.

అపరోక్షత్వాత్ =స్వయంప్రకాశత్వాత్

ప్రతివాడును నేనుకలననియె తెలిసికొనుచున్నాడు అట్లు తెలిసికొనుట ఇంద్రియసహాయముచేతకాదు. కారణాంతరసహాయముచేతకాదు. నేనువస్తువు స్వయంప్రకాశమానమగుట చేత వ్యక్తమగుచున్నది. దీపము అన్యసహాయముచేత గ్రహింపబడుటలేదు. స్వప్రకాశత్వముచేతనే గ్రహింపబడుచున్నది. ఆత్మ ఉన్నట్లు అందరికిని అనుభవసిద్ధమే.

తా॥ ఆత్మ ఎప్పుడును అధ్యాసకు అర్హుడుకాడన్నమాట సరికాదు. కొన్ని అవస్థలలో అధ్యాసాస్పదుడు. కొన్ని అవస్థలలో కాడు. ఆత్మకు రెండురూపములుకలవు. పారమార్థికరూపము, ఔపాధికరూపము. పారమార్థికరూపము నిర్గుణరూపమనికూడ పిలువబడును. పారమార్థికరూపము 'సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ,' సర్వసాక్షిరూపము. పారమార్థికరూపమందు ఆ కర్తకాదు, భోక్తకాదు, భిన్నుడుకాడు, అసంగుడు. ఆత్మకు పారమార్థికరూపమందు అధ్యాస అసంగతము. ఆత్మయొక్క ఔపాధికరూపము సగుణరూపము. ఔపాధికమనగా ఉపాధుల

తోగూడినరూపము. ఆత్మకు మనోబుద్ధిఅహంకారాదులు ఉపాధులు. ఆత్మ ఔపాధికరూపమందు జీవుడనబడును. జీవుడనువాడు సమస్తపనులనుచేయువాడు. సుఖదుఃఖములనుపొందువాడు జననమరణములు నాకు కలవనుకొనువాడు, నేను కర్తను, భోక్తను అనుకొనువాడు. సచ్చిదానందాత్మ అధ్యాసకు అనర్హుడైనను జీవరూపముగా అధ్యాసకు అర్హుడు. నేను నాది అను నప్పుడు ప్రతివానికిని నేననువస్తువు అనుభవవస్తువే. అందరికిని తెలిసినవస్తువే. అది స్వయంప్రకాశవస్తువు. ఆత్మ జీవరూపముగా నేనను జ్ఞానముకు విషయుడగుచున్నాడు. కాబట్టి ఆత్మ నిజస్వరూపముతో విషయశబ్దవాచ్యుడు కాకపోయినను బుద్ధ్యాద్యుపాధులతోగూడిన జీవరూపముగా అస్మత్ ప్రత్యయవిషయుడు అనగా నేనను జ్ఞానముకవిషయుడగుచున్నాడు. అట్టిజీవుడు అధ్యాసార్హమగు విషయమగుచున్నాడు.

"సత్యం ప్రత్యగాత్మా స్వయంప్రకాశత్వాత్ అవిషయః తథాపి అవిద్యాపరికల్పితబుద్ధిమనః సూక్ష్మస్థూలశరీరేంద్రియావచ్ఛేదేన అనవచ్ఛిన్నోపి వస్తుతః, అవచ్ఛిన్న ఇవ, అభిన్నోపి భిన్న ఇవ, అకర్తాపి కర్త ఇవ, అభోక్తాపి భోక్త ఇవ, అవిషయోపి అస్మత్ ప్రత్యయవిషయ ఇవ జీవభావమాపన్నః అవభాసతే. జీవోహి చిదాత్మతయా స్వయంప్రకాశతయా అవిషయోపి ఔపాధికేన రూపేణ విషయః"

ఇప్పుడు మఱియొక కారణముచేతఁగూడ ఆత్మ విషయము గుఱించి చెప్పుచున్నాము.

It is not, we reply, non-object in the absolute sense. For it is the object of the notion of the Ego and the interior Self is well known to exist on account of its immediate or intuitive presentation or manifestability or realisation.

The Prathyagathma is in reality non-object as it is స్వయంప్రకాశ self-luminous and self-manifestable being subjective factor in all cognition. But it becomes the *object* of the idea of Ego in so far as it is limited or conditioned by its adjuncts which are the products of Ne-Science, *i.e.*, in so far as it is *Jiva* the individual soul. It is an object also on account of the intuitional knowledge we have of it. అపరోక్షత్వాచ్చ. Every one intuitively knows of the existence of his Self. Every one—young and old, intelligent and unintelligent, entertains no doubt as to the existence of his Self. Hence the intuitive manifestability

నచాయమస్తి...అధ్యసితవ్యమితి.

పురోవస్థితఏవవిషయే=మఱియును ఎదురుగనున్న విషయమందే అనగా ఇంద్రియగ్రాహ్యమగు విషయమందే, విషయాంతరం=మఱియొకవిషయమును, అధ్యసితవ్యమితి=ఆరోపింపబడవలయునను, నచాయమస్తి నియమః=నియమము లేదు.

అప్రత్య...స్యంతి:-

అప్రత్యక్షేపి=ఇంద్రియాగ్రాహ్యేపి= చక్షురాదీంద్రియములచేత గ్రహింపబడకపోయినను, బాలాః=అవివేకినః=మూర్ఖులు ఆకాశే=ఆకాశమందు, తలమలినతాం=ఇంద్రనీలకటాహకల్పం నభోమలినం= ఇంద్రనీలములతో సమానమగు గగనతలముయొక్క నైల్యమును; అధ్యస్యన్తి=ఆరోపించుచున్నారు.

ఏవం అవిరుద్ధః...ధ్యాసః

ఏవం=ఉక్తేన ప్రకారేణ సర్వాక్షేపపరిహారాత్ = పైన చెప్పబడినరీతిని పూర్వపక్షులయాక్షేపములు పరిహరింపబడుట వలన; ప్రత్యగా...ధ్యాసః=ప్రత్యగాత్మయందు అనాత్మపదార్థములకు బుద్ధ్యాదులయొక్క అధ్యాసము; అవిరుద్ధః=అసంగతముకాదు.

తా॥ ఆకాశమింద్రియగ్రాహ్యముకాదు. అదిపదార్థమైనను రూపస్పర్శవిరహమగుటచేత బాహ్యేంద్రియగ్రాహ్యముకాదు. మరియును మనస్సుచేతకూడ గ్రాహ్యముకాదు. ఏలయన మనస్సునకు బాహ్యవస్తువులందు ప్రవృత్తి ఇంద్రియసహాయమున్నప్పుడే కలుగును. ఆకాశము ఇంద్రియగ్రాహ్యముకాదు, గనుక మనస్సుచేతకూడ గ్రాహ్యముకాదు. అట్టిఇంద్రియగ్రాహ్యముకాని ఆకాశమందు మూఢులు నైల్యమును ఆరోపిం

చుచున్నారు. కాబట్టి ఇంద్రియప్రత్యక్షమగు పదార్థముతో అధ్యాసముకలుగుననుమాట సరికాదు.

"నభోహి ద్రవ్యం సత్ రూపస్పర్శవిరహాత్ న బాహ్యేంద్రియప్రత్యక్షం; నాపిమానసం న మనసః అసహాయస్య బాహ్యేప్రవృత్తిః, తస్మాత్ అప్రత్యక్షమ్; ప్రసిద్ధప్రత్యక్షహీనేపి నభసి అవివేకినః మలినతాం అధ్యస్యంతి"

తమేతమేవం లక్షణం అధ్యాసం పండితాః అవిద్యేతి మన్యంతే; తద్వివేకేనచ వస్తుస్వరూపావధారణం విద్యామాహుః; తత్రైవంసతి యత్ర యదధ్యాసః తత్కృతేన దోషేణ గుణేనవా అనుమాత్రేణాపి స నసంబధ్యతే.

తమేతం...మన్యంతే...మాహుః:

తం, ఏతం= ఆక్షిప్తం సమాహితం, ఏవంలక్షణం, లక్షణ లక్షితం, అధ్యాసం=పైవిధముగానిరూపింపబడినట్టియు ప్రత్యక్ష సిద్ధమైనట్టియు ఈ అధ్యాసమును; పండి...న్యంతే= పండితులు అవిద్యయని చెప్పుచున్నారు. తద్వివేకేన=తస్య అధ్యస్తస్య వివేకేన, విలాపేన=ఆరోపింపబడినవస్తువుయొక్క (సర్పముయొక్క) నిషేధముచేత అనగా సర్పబుద్ధినాశనముచేత; వస్తుస్వరూప... మాహుః= అధ్యాసమునకు అధిష్ఠానమైన వస్తువుయొక్క (రజ్జువుయొ

క్క) యథార్థస్వరూపనిర్ధారణమును విద్యయని పండితులు చెప్పుచున్నారు

తత్రైవం...సంబధ్యతే:—

తత్రైవంసతి=ఏవంభూతవస్తుతత్త్వావధారణేసతి=అధ్యాసముకు అధిష్ఠానమయినవస్తువుయొక్క యథార్థస్వరూపజ్ఞానము కలుగగానే; యత్రయదధ్యాసః=యత్ర ఆత్మని బుద్ధ్యాదౌయస్య బుద్ధ్యాదేరాత్మనః, అధ్యాసః=ఆత్మయందు బుద్ధ్యాదులయొక్కయు, బుద్ధ్యాదులందు ఆత్మయొక్కయు యేఅధ్యాసముకలదో; తత్కృతేన...సంబధ్యతే=అధిష్ఠానమగు వస్తువు అధ్యాసదోషముచేత అనుమాత్రమయినను స్పృశింపబడదు. అనగా అధ్యాసదోషముదానికి అంటదు

"అధ్యస్తకృతగుణదోషాభ్యాం అధిష్ఠానం నలిప్యతే, *i.e.* అంతఃకరణాదిదోషేణ అశనాయాదినా చిదాత్మా, చిదాత్మనః గుణేన చైతన్యానందాదినా అంతఃకరణాదిః నలిప్యతే"

This superimposition thus defined, learned men consider to be Nescience (Avidya) and the ascertainment of the true nature of that thing (the Self) which is the basis of the Adhyasa, by negativing the thing which is superimposed, they call knowledge, Vidya. There being such knowledge, neither the Self nor the Non-Self is affected in the least by any

blemish or good quality produced by the mutual superimposition.

The Pandits call Adhyasa the Avidya. Why? Because Adhyasa is the effect of Avidya and also because it can be destroyed only by Vidya

" అవిద్యాకార్యత్వాత్ అవిద్యేతి మన్యంతే; విద్యానివర్త్యత్వాచ్చ అస్య అవిద్యాత్వం "

తమేతం అవిద్యాఖ్యం ఆత్మానాత్మనోః ఇతరేతరాధ్యాసం పురస్కృత్య సర్వే ప్రమాణప్రమేయవ్యవహారాః లౌకికాః వైదికాశ్చ ప్రవృత్తాః; సర్వాణిచ శాస్త్రాణి విధిప్రతిషేధమోక్షపరాణి— కథంపునరవిద్యావద్విషయాణి ప్రత్యక్షాదీని ప్రమాణాని శాస్త్రాణిచేతి—ఉచ్యతే— దేహేంద్రియాదిష్వహం మమాభిమానరహితస్య ప్రమాతృత్వానుపపత్తౌ ప్రవృత్త్యనుపపత్తేః; నహీంద్రియాణ్యనుపాదాయ ప్రత్యక్షాదివ్యవహారః సంభవతి; నచ అనధ్యస్తాత్మభావేన దేహేన కశ్చిద్వ్యాప్రియతే నచైతస్మిన్ సర్వస్మిన్ అసతి అసంగస్యాత్మనః ప్రమాతృత్వముపపద్యతే; నచ ప్రమాతృత్వమంతరేణ ప్రమాణప్రవృత్తిరస్తి; తస్మాత్ అవిద్యావద్విషయాణ్యేవ ప్రత్యక్షాదీని ప్రమాణాని శాస్త్రాణిచ.

తమేతం...మోక్షపరాణి:—

తమేత...స్కృత్య=తం వర్ణితం, ఏతం—సాక్షిప్రత్యక్షసిద్ధం, పురస్కృత్య—హేతుంకృత్వా— పైనవివరింపబడిన ప్రత్యక్షసిద్ధమైన అవిద్యయను పేరుగల ఆత్మానాత్మలకుగల పరస్పరాధ్యాసమును హేతువుగా జేసికొని, సర్వే...ప్రవృత్తాః—ప్రమాణము (ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములు) ప్రమేయము (ప్రమాణముచేత తెలిసికొనబడువస్తుజాతము) అను లౌకికవైదికవ్యవహారమంతయు ప్రవర్తించుచున్నది. సర్వాణి...పరాణి—సర్వశాస్త్రములు విధినిషేధమోక్షములను బోధించును. వ్యవహారము మూడువిధములు—లౌకికవ్యవహారము, కర్మశాస్త్రీయవ్యవహారము, మోక్షశాస్త్రీయవ్యవహారము. శాస్త్రీయవ్యవహారము కర్మశాస్త్రవ్యవహారమనియు, మోక్షశాస్త్రవ్యవహారమనియు రెండువిధములు. కర్మశాస్త్రవ్యవహారము విధినిషేధపరము. విధినిషేధశూన్యమగు బ్రహ్మపదార్థమును ప్రతిపాదించునది మోక్షశాస్త్రము.

«లౌకికః, కర్మశాస్త్రీయః, మోక్షశాస్త్రీయశ్చేతి త్రివిధో వ్యవహారః ప్రవర్తతే. తత్ర విధినిషేధపరాణి కర్మశాస్త్రాణి ఋగ్వేదాదీని, విధినిషేధశూన్యబ్రహ్మపరాణి మోక్షశాస్త్రాణి వేదాంతవాక్యాని ఇతి విభాగః»

This mutual superimposition above described of the Self and non-Self, which is termed Avidya is the presupposition on which are based all distinctions, those made in ordinary life and as well as those laid down by the Veda, between means of knowledge, and objects of knowledge, and all scriptural texts whether they are concerned with injunctions and prohibitions or with Emancipation

కథంపునః... చేతి

వాక్యాన్వయము–ప్రత్యక్షాదీని ప్రమాణాని శాస్త్రాణి చ కథం అవిద్యావద్విషయాణి?

objection

కథం అవిద్యావద్విషయాణి–అవిద్యావాన్–అహమితి

అధ్యాసవాన్ ఆత్మా ప్రమాతా; సవిషయః ఆశ్రయో ఏషాం తాని అవిద్యావద్విషయాణీతి విగ్రహః–నేనునాదియను అధ్యాసముకు లోబడిన అవివేకుడే ఆధారముగాగలవి ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములు, శాస్త్రములు ఎట్లగును. అనగా అవిద్యావంతుని ఆధారముగాజేసికొని ప్రమాణములు, శాస్త్రములెట్లు ప్రవర్తించుచున్నవి.

తా॥ తత్వమును నిర్ణయించునది ప్రమ విద్య. ప్రమకు సహాయభూతములు ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములు. విద్య అధ్యాస

రూపమైన ఆవిద్యను పోగొట్టును. మరియును సర్వహితమును బోధించునది శాస్త్రము. శాస్త్రజ్ఞానమువలన అవిద్య నశించును అట్టిశాస్త్రము, ప్రమాణములు అవిద్యావంతుని ఆధారముగా జేసికొని ఎట్లు ప్రవర్తించుచున్నవి. ఆలాగునప్రవర్తించుచున్న నుమాట సరికాదు.

But how can the means of right knowledge such as perception, inference etc., and spiritual texts have, for their object, the ignorant being subject to Adhyasa ?

"తత్వపరిచ్ఛేదోహి ప్రమావిద్యా, తత్సాధనాని ప్రమాణాని; శాస్త్రాణితు పురుషహితానుశాసనపరాణి; ప్రమాణాని శాస్త్రాణిచ ఆవిద్యాప్రతిపక్షతయా కథం అవిద్యావద్విషయాణి భవితుమర్హాణి"

Answer

దేహేంద్రియాది...వృత్తిరస్తి— ఈ వాక్యము పూర్వపక్షపరిహారవాక్యము.

దేహేంద్రియా...ప[illegible]:—

దేహేంద్రియాదిషు అహం మమాభిమానరహితస్య— తాదాత్మ్యతద్ధర్మాధ్యాసహీనస్య— నా దేహము నాఇంద్రియములు అను అహంకారమమకారరూపమైన అధ్యాసజన్యమగు అభి

మానము లేనివానికి, ప్రమాతృత్వానుపపత్తేః సత్యాం - ప్రమా తెలివి, ప్రమాతా - తెలిసికొనువాడు - జ్ఞాత, ప్రమాతృత్వం - జ్ఞాతయొక్క ధర్మము - ప్రమాతయొక్క కర్తృత్వము - agency of knowing :— అనుపపత్తేః - ప్రమాతృత్వముసంభవించనిదగుటచేత; ప్రమాణాప్రవృత్త్యనుపపత్తేః - ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములకు ప్రవృత్తి కలుగదు.

తా॥ ఈవాక్యములో దేహములో తాదాత్మ్యాధ్యాసము, ఇంద్రియములతో తద్ధర్మాధ్యాసము చెప్పబడినది. ఈదేహము నేను, నేను మనుష్యుడను అనునది దేహతాదాత్మ్యాధ్యాసము. నేను వినువాడను, చూచువాడను, స్పృశించువాడను, గ్రహించువాడను అను వ్యవహారము శ్రోత్రాదీంద్రియములందు అభిమానముండిన కలుగును. లోకములో దేహేంద్రియాధ్యాసకలిగినప్పుడే వ్యవహారప్రవృత్తికలుగును. ఈసంగతిని భాష్యకారులు అన్వయవ్యతిరేకరూపముగాస్పష్టపరుచుచున్నారు. ప్రపంచములో సర్వవ్యాపారము నేను నాది అను అధ్యాసలను అనుసరించిజరుగుచున్నది. అహంకారబుద్ధ్యాదులు ఆత్మకుఉపాధులు. అహంకారదేహేంద్రియాదులతో ఆత్మకు అధ్యాసకలిగినప్పుడే నేను నాది అను సంకల్పములు కలుగును. అప్పుడే సర్వవ్యాపారమునుజేయును. ఎప్పుడు దేహేంద్రియాదులందు అహంకారమమకారరూపమైన అభిమానముండదో అప్పుడు దేహేం

ద్రియములద్వారా వ్యవహరించుటయుండదు. నేను దేహము కాను, ఇంద్రియములకు భిన్నుడను అనునట్టి జ్ఞానముకలవేత్త వ్యవహర్తకాజాలడు. సుషుప్తియందు నేను నాది యనుసంగతి లేదు. దేహేంద్రియాదులందు అట్టిఅభిమానము లేదు గనుక దేహేంద్రియాదులద్వారా లోకవ్యవహారము లేదు. ఆత్మ సుషుప్తియందు కేవలసాక్షిగానున్నాడు. ఆత్మకు అహంకారబుద్ధ్యాదులతోటి కూడిక లేదు. అందుచేత అహంకారమమకారరూపమగు అభిమానము లేదు. దేహేంద్రియాదులద్వారా వ్యవహరించువాడు లేడు. వ్యవహర్త లేనప్పుడు ప్రత్యక్షాదిప్రమాణవ్యవహారముకు సావకాశము లేదు. "వ్యవహారస్య వ్యవహర్తారం వినా అయోగాత్" ఇది యేవ్యతిరేకనిదర్శనము. జాగ్రత్స్వప్నావస్థలయందు అహంకారమమకారరూపమగు అధ్యాసయున్నది. గనుక లోకవ్యవహారమున్నది. ఇది అన్వయనిదర్శనము; సుషుప్తియందువలెనే జాగ్రత్స్వప్నావస్థలయందు ఇంద్రియవ్యాపారవిరామముండదు. "నచ సుషుప్తౌ ప్రమాతృత్వాపత్తిః కరణోపరమాత్". కాబట్టి సర్వలోకవ్యవహారము అధ్యాసమూలము. "దేవదత్తకర్తృకో వ్యవహారః తదీయదేహాదిషు అహం మమాధ్యాసమూలః తదన్వయవ్యతిరేకానుసారిత్వాత్; దేవదత్తస్య సుషుప్తౌ అధ్యాసాభావే వ్యవహారాభావో దృష్టః జాగ్రత్ స్వప్నయోః అధ్యాసే సతి వ్యవహారః"

నహి ఇంద్రియాణ్యనుపాదాయ...సంభవతిః—వినుట, చూచు

ట, పలుకుట, గ్రహించుట మొదలగు ప్రత్యక్షాదివ్యవహారము ఇంద్రియములను వదలి సంభవించదు.

నచాధిష్ఠాన...వ్యవహారః:—

ఇంద్రియాణాం అధిష్ఠానం=ఆశ్రయః శరీరమిత్యర్థః; ఇంద్రియములకు ఆధారము శరీరము. అట్టిఆశ్రయము లేనిదే ఇంద్రియవ్యాపారముండదు. శరీరమును ఆశ్రయించే ఇంద్రియము ప్రవర్తించును.

నచానధ్యస్తా...క్రియతే:—

అనధ్యస్తః ఆత్మభావః (ఆత్మతాదాత్మ్యం)యస్మిన్ తేన; ఆత్మ అసంగుడగుటచేత ఆత్మకు దేహముతో సంయోగముకు దురుట స్వాభావికముకాదు. అధ్యాసమూలముగా నే కుదరవలెను. దేహాత్మభావరూపమగు అధ్యాస లేనప్పుడు ఎవడును వ్యవహరించడు. దేహము ఆత్మయనుభ్రమయే వ్యవహారకారణము; నవ్యాక్రియతే=వ్యవహరించడు.

"అసంగోహి ఇతి శ్రుతేః, అధ్యాసకఏవ దేహాత్మనో సంబంధః నసంయోగాత్"

అన్వయ is the positive proof instanced by the waking and dreaming states; వ్యతిరేక is the negative proof instanced by dreamless sleep.

ఉచ్యతే...క్రియతే:—

Because, we reply, the means of knowledge cannot operate unless there be a knowing agent and because the existence of the latter depends on the erroneous notion that the body, the senses and so on are identical with or belong to, the Self of the knowing person. For, without the employment of the senses perception and other means of right knowledge cannot operate; and without a basis (the body) the senses cannot act; nor does anybody act by means of body on which the nature of the Self is not superimposed.

<u>నచైతస్మిన్... స్తి:—</u>

నచైతస్మిన్ సర్వస్మిన్ అసతి=ఇతరేతరాధ్యాసే ఇతరేతరధర్మాధ్యాసేచ అసతి=In the absence of all that *i.e.* in the absence of the mutual superimposition of the Self and non-Self and their attributes విషయివిషయములకును వాటిధర్మములకును పరస్పరాధ్యాసాభావము కలుగుచుండగా; అసంగస్య ఆత్మనః=సర్వథా సర్వదా సర్వధర్మధర్మివియుక్తస్య—అసంగుడగు ఆత్మకు, ప్రమాతృత్వం నఉపపద్యతే=తెలిసికొనుటయను కర్తృత్వము తగదు; ప్రమాతృత్వమంతరేణ = తెలిసికొనుట లేనప్పుడు, ప్రమాణప్రవృత్తిః నాస్తి=అన్యోన్యాధ్యాస కలుగుచుండగా ఆత్మకు తెలిసికొనుటయనుకర్తృత్వము కలుగును. అట్టికర్తృత్వము లేనపుడు తెలిసి

గొనుటకుసాధనమైన ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములకు ప్రవృత్తి ఎట్లు కలుగును? కలుగదు.

Nor can, in the absence of all that, the Self whichis, in its nature, free from all contact (అసంగ) become a knowing agent; and if there is no knowing agent, the means of right knowledge cannot operate

తస్మాత్ అవిద్యావద్విష...శాస్త్రాణిచ:—

కాబట్టి అధ్యాసబద్ధుడగు అవిద్వాంసుని విషయముగా జేసికొని ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములును, శాస్త్రములును ప్రవర్తించుచున్నవనుమాట నిశ్చయము.

Hence perception and other means of right knowledge and the Vedic texts have for their object the ignorant man subject to Adhyasa.

పశ్వాదిభిశ్చావిశేషాత్; యథాహి పశ్వాదయః శబ్దాదిభిః శ్రోత్రాదీనాం సంబంధేసతి శబ్దాదివిజ్ఞానే ప్రతికూలేజాతే తతో నివర్తంతే అనుకూలేచ ప్రవర్తంతే; యథాదండోద్యతకరం పురుషమభిముఖముపలభ్య మాం హంతుం అయమిచ్ఛతీతి పలాయితు మారభంతే; హరితతృణపూర్ణపాణిముపలభ్య తం ప్రత్యభిముఖీ భవంతి; ఏవం పురుషాఅపి వ్యుత్పన్నచిత్తాః క్రూరదృష్టీన్ ఆక్రోశతః ఖడ్గోద్యతకరాన్ బలవత ఉపలభ్య

తతో నివర్తంతే; తద్విపరీతాంశ్చ ప్రతిప్రవర్తంతే; అతః సమానః పశ్వాదిభిః పురుషాణాం ప్రమాణప్రమేయవ్యవహారః; పశ్వాదీనాంచ ప్రసిద్ధో వివేకపురస్సరః ప్రత్యక్షాదివ్యవహారః తత్సామాన్యదర్శనాత్ వ్యుత్పత్తిమతామపి పురుషాణాం ప్రత్యక్షాది వ్యవహారః తత్కాలఃసమానఇతి నిశ్చీయతే.

పశ్వాదిభిశ్చావిశేషాత్ :—

పశ్వాదిభిః అవిశేషాత్=వివేకినామపి వ్యవహారకాలె పశ్వాదిభిః అధ్యాసత్వేన తుల్యత్వాత్=భేదములేకపోవుటచేత పశ్వాదులతో సమానము; అనగా పశ్వాదులు ఏరీతిగానధ్యాసత్వముచేత వ్యవహరించునో ఆరీతిగా వివేకవంతులుకూడ వ్యవహరించెదరు.

"యాదృశోహి పశుశకుంతాదీనాం అవిప్రతిపన్నానాం వ్యవహారః తాదృశో వ్యుత్పన్నానామపి పుంసాం దృశ్యతె"

యథాహి...ప్రవర్తంతే:—

ప్రత్యక్షానుమానప్రమాణములవిషయమై పశ్వాదులు మనుష్యులు ఎట్లుప్రవర్తించునో ఇచటవివరింపబడును.

శబ్దాదిభిః...సతి=శ్రోత్రాదీంద్రియములకు దా:

సంబంధముకలిగినప్పుడు (అత్ర ప్రత్యక్షప్రమాణం దర్శయతి); పశ్వాదయః=పశుపక్ష్యాదులు, శబ్దాదివి...పరివర్తంతే=ఇంతకు

నుంకు ఇట్టిశబ్దాదులనుగురించి పశ్వాదులకుగల అనుభవజ్ఞాన మునుబట్టి (ప్రతికూలా అనుకూలా ఇతి అనుమాయ) ప్రకృతపు శబ్దాదులు ప్రతికూలములనితోచిన మళ్ళిపోవును, అనుకూలములనితోచిన ప్రవర్తించును.

"శబ్దాదిస్వరూపము పలభ్య తజ్జాతీయస్య ప్రాతికూల్యం ఆనుకూల్యంవా అనుస్మృత్య తస్యాపి తజ్జాతీయత్వాత్ ప్రతికూలతాం అనుకూలతాంవా అనుమన్యంతి."

యథాదండో...ముఖీభవంతి:—

దండోద్య...లభ్య=ఎత్తబడినకర్రనుధరించి ఎదురుగవచ్చుచున్న పురుషునిచూచి; మాంహం...భంతే=పూర్వమువానికిగల అనుభవజ్ఞానముచేత నన్ను చంపుటకు వచ్చుచున్నాడని పారిపోవును. హరిత...భవంతి= పచ్చగడ్డి చేతిలోనుంచుకొని ఎదురుగవచ్చెడు పురుషునిచూచి పూర్వానుభవసంస్కారమునుబట్టి వానికి ఎదురుగవెళ్ళును.

"అయందండః మదనిష్టసాధనం అనుభూతదండవత్; ఇదంతృణం ఇష్టసాధనం అనుభూతజాతీయత్వాత్. పురుషవిశేషం దృష్ట్వా తజ్జాతీయస్య హన్తృత్వం అనుస్మృత్య అస్యాపి తజ్జాతీయత్వాత్తదనుమాయ తతోవైముఖ్యం భజంతి"

ఏవం పురుషం...ప్రవర్తంతే:—

ఏవం=ఈప్రకారము, వ్యుత్పన్నచిత్తాః పురుషాఅపి= వివే

కినోపి=వివేకవంతులుకూడ, కూ్రరదృష్టీక్= కూ్రరదృష్టికలిగినట్టియు, ఆక్రోశతః=పెద్దధ్వనిచేయుచున్నట్టియు, ఖడ్గోద్యతకరాక్ బలవతః=ఎత్తబడినఖడ్గము హస్తమందుగల బలిష్ఠమైనపురుషులను, ఉపలభ్య...నివర్తంతే=ఎదురుగ వచ్చుచుండగా చూచి పూర్వానుభవసంస్కారముచేత మళ్లెదరు; తద్వ్యతిరి...ర్తంతే— తద్వ్యతిరేకముగ గనుపడు అనగా ప్రసన్నదృష్టిగల పురుషులనుచూచి పూర్వానుభవమును స్మరించి వారిదగ్గరకు చేరెదరు.

అతఃసమా...యతే:—

అతః=అనుభవబలాత్—పూర్వానుభవబలమునుబట్టిచూడగా; సమ...వ్యవహారః—ప్రమాణప్రమేయవ్యవహారము వివేకవంతులగుపురుషులకు పశ్వాదులతో సమానము; పశ్వాదీనాం...వ్యవహారః— ఉపదేశాభావముచేత పశ్వాదులకువివేకము లేదు. పశ్వాదులయొక్క ప్రత్యక్షాదివ్యవహారము అవివేకానుసారియైయున్నసంగతి లోకప్రసిద్ధము. తత్సామాన్య...నిశ్చీయతే—వ్యవహారత్వము వివేకవంతులకుకూడ పశ్వాదులతోసమానమగుటచేత పశ్వాదుల ప్రత్యక్షాదివ్యవహారము అజ్ఞానమూలమైనట్లు స్పష్టమగుటచేత వివేకవంతులగు పురుషులప్రత్యక్షాదివ్యవహారముకూడ వ్యవహారకాలమందు అధ్యాసమూలమని

స్పష్టమనుమన్నది; తత్కాలః-తస్య అధ్యాసస్య కాలఏవకాలో యస్య సతత్కాలః;

"యదాఅధ్యాసః తదావ్యవహారః; తదభావే సుషుప్తౌ తదభావః; అతో వ్యవహారలింగాత్ వివేకినామపి దేహాదిషు అహం మమాభిమానో అస్తీత్యనవద్యం; వివేకినామపి అధ్యాసత్వేన తుల్యత్వాత్ వ్యవహారః అధ్యాసకార్యఇతి యుక్తం"

That human cognitional activity has for its presupposition the superimposition described above follows also from the nondifference in that respect of men from animals. Animals when sounds and other sensible qualities affect their sense of hearing and other senses recede or advance according as the idea derived from the sensation is a comforting or disquieting one. A cow for instance when she sees a man aproaching with a raised stick in his hand thinks that he wants to beat her, and therefore moves away ; while she walks up to a man who advances with some fresh grass in his hand. Thus men also who posses a higher intelligence run away when they see strong firece looking fellows drawing noar with shouts and brandishing swords ; while they confidently approach persons of contrary appearence and behaviour ; we thus see that men and animals follow the same course of procedure of animals based on the non-distinction (of Self and non Self ;) we therefore conclude that as they present the same appearances, men also——although distinguished by superior intelligence proceed with regard to perception inference and so on in the same way as animals do, as long as the mutual superimposition of Self and non-Self lasts.

శాస్త్రీయేతు వ్యవహారే యద్యపి బుద్ధిపూర్వకారీ నా విదిత్వాత్మనః పరలోకసంబంధమధిక్రియతే తథాపి నవేదాంతవేద్యం అశనాయాద్యతీతం అపేత బ్రహ్మక్షత్రాదిభేదం అసంసార్యాత్మతత్త్వం అధికారే అపేక్ష్యతే । అనుపయోగాదధికారవిరోధాచ్చ ప్రాక్చ తథాభూతాత్మవిజ్ఞానాత్ ప్రవర్తమానం శాస్త్రం అవిద్యావద్విషయత్వం నాతివర్తతే । తథాహి । బ్రాహ్మణోయజేత । ఇత్యాదీని శాస్త్రాణి ఆత్మని వర్ణాశ్రమవయోవస్థాదివిశేషాధ్యాసమాశ్రిత్య ప్రవర్తంతే ।

లౌకికవ్యవహారము అధ్యాసమూలము కావచ్చును. జ్యోతిష్టోమాది శాస్త్రీయవ్యవహారము అధ్యాసజన్యమెట్లు?

తు-ప్రత్యక్షాదివ్యవహారభిన్నమగు; శాస్త్రీయే వ్యవహారే వేదచోదితమైన జ్యోతిష్టోమాదికవ్యవహారవిషయమందైతే.

బుద్ధిపూర్వ...క్రియతే:—

ఆత్మనః పరలోకసంబంధం—ఆత్మకును పరలోకముకును గల సంబంధమును, అవిదిత్వా—ఎరుగకనే, యద్యపి బుద్ధిపూర్వకారీ నాధిక్రియతే—అసంబంధజ్ఞానముగల కర్మరుడు కర్మమునుచేయుట లేకపోయినను అనగా కర్మాసక్తుడు ఆత్మవేరు దేహమువేరు ఆత్మకు పరలోకగమనమున్నది. దేహము ఈలోకములోనే పతనమగును సుకర్మముచేసినయెడల ఆత్మ స్వర్గాదిపర

లోకములకువెళ్ళి తత్సుఖమును అనుభవించును. ఈమొదలగు దేహాన్యాత్మజ్ఞానముకలిగి కర్మమునుచేయును. ఆత్మవస్తువుదేహముకంటెభిన్నమనియు ఆత్మకు పరలోకసంబంధము కలదనియు యనుజ్ఞానముతోటే కర్మశాస్త్రీయవ్యవహారముజరుగుచున్నది ఇచట ఆత్మయనగా ఔపాధికయాత్మ.

తథాపి నవేదాంత...పేక్ష్యతే:—

తథాపి—అయినప్పటికిని, వేదాంతవేద్యం—ఉపనిషద్వాక్యములచేత వేద్యమైనట్టియు, అశనాయాద్యతీతం—క్షుత్పిపాసరహితమైనట్టియు, అపేత బ్రహ్మక్షత్రాది భేదం—బ్రహ్మక్షత్రాదిజాతిభేదశూన్యమైనట్టియు, అసంసార్యాత్మతత్వం—సంసారబాహ్యమగు బ్రహ్మతత్వము, అధికారె—కర్మాధికారమందు, నాపేక్ష్యతె—అపేక్షింపబడదు.

తా॥ శాస్త్రీయకర్మమునుచేయు మనుజుడు తనదేహపతనానంతరమందు ఆత్మకు పరలోకగమనమున్నదను జ్ఞానము కలవాడు. అట్టిజ్ఞానముండిన కర్మమును చేయును. వైదికకర్మము దేహాన్యాత్మజ్ఞానము అనగా దేహము ఆత్మకంటె భిన్నమనుజ్ఞానమునుమాత్రము (దేహాతిరిక్తాత్మజ్ఞానము) అపేక్షించును. బ్రహ్మముకు కర్తృత్వభోక్తృత్వధర్మములు లేవు. బ్రహ్మవిత్తు కర్తకాజాలడు, భోక్తకాజాలడు. గనుక కర్మమును చేయవలసిన పనివానికిలేదు. నేను సంసారిని, నాకు క్షుత్పిపాసలుకలవు, నాకు

మంచిలోకములు కావలెను అనుకోరికలుకలవాడై కర్మమును చేయును. వానికే కర్మశాస్త్రము. అధ్యాసబద్ధుడే శాస్త్రీయ కర్మమును చేయువాడు. కర్తృత్వ భోక్తృత్వాది ధర్మరహితుడగు వేత్తకు కర్మము లేదు.

అనుపయోగాత్ అధికారవిరోధాచ్చ:—

అనుపయోగాత్ — కర్తృత్వభోక్తృత్వ బ్రహ్మాత్మ భేదశూన్యమగు తత్త్వము ద్వైతబుద్ధిగల కర్మకర్తకు ప్రయోజనము లేదు. బ్రహ్మవేత్త ఏకత్వమందు సునిశ్చితుడు. కర్మకర్త బహుత్వజ్ఞానముకలవాడు. తనకంటె ఇతరులు గొప్పవారు (దేవతలు) వారనే సంకల్పముతో కర్మమును చేయును. అద్వైతజ్ఞానము కర్మ చేయువానికి నిరుపయోగము.

అధికారవిరోధాచ్చ:— బహుత్వబుద్ధికలవాడు కర్మాధికారి. ఏకత్వబుద్ధికలవాడు జ్ఞానాధికారి. బ్రహ్మతత్త్వము కర్మాధికారికి విరోధ. బ్రహ్మతత్త్వజ్ఞానముకలిగిన కర్మ నశించును. జ్ఞాని కర్మప్రవృత్తి లేదు.

“కథం అకర్తా ప్రయోక్తా, కథంహి అభోక్తా కర్మజనిత ఫలభోగభాగీ; క్షుత్పిపాసాదిగ్రస్తః జాతివిశేషవాన్ అహం సంసారీతి జ్ఞానం కర్మణ్యపేక్షితం; నతద్విపరీతాత్మజ్ఞానం, అనుపయోగాత్, ప్రవృత్తిబాధాచ్చ, విరోధానుపయోగాభ్యాం

ఔపనిషదః పురుషః అధికారే నాపేక్ష్యతే. వైదికకర్మణి దేహాన్యాత్మజ్ఞానమాత్రం అపేక్షితం న ఆత్మతత్త్వజ్ఞానం. తస్మాత్ అనాద్యవిద్యాలబ్ధకర్తృత్వభోక్తృత్వబ్రాహ్మణత్వాద్యభిమానినం నరం అధికృత్య విధినిషేధశాస్త్రం ప్రవర్తతే. తస్మాత్ అవిద్యావద్విషయాణ్యేవ శాస్త్రాణీతిసిద్ధం"

ప్రాక్చతథా...ప్రవర్తంతే:—

తథాభూతాత్మవిజ్ఞానాత్ ప్రాక్=పైనవివరింపబడిన ఆత్మజ్ఞానము ఉదయించకమునుపు, ప్రవ...ర్తతే=విధినిషేధశాస్త్రము అవిద్యావంతుని విషయముగాగలదై ప్రవర్తించును. తథాహి=అదిఎట్లనిన, బ్రాహ్మణో...శాస్త్రాణి=బ్రాహ్మణుడు అగ్నిష్టోమమును చేయవలయును మొదలుగాగల కర్మ విధిశాస్త్రములు; ఆత్మ...వర్తంతే=ఆత్మయందు వర్ణాశ్రమవయోవస్థాదులను ఆరోపించి, ప్రవర్తించుచున్నవి.

వర్ణాశ్రమవయోవస్థాధ్యాసః:—బ్రాహ్మణో యజేత, రాజా రాజసూయేన యజేత, ఇచట వర్ణాధ్యాసము; బ్రాహ్మణక్షత్రియవర్ణము ఆత్మయందు ఆరోపింపబడినది. (2) గృహస్థః సదృశీం భార్యాంవిందేత్, ఇచట ఆశ్రమాధ్యాసము. (గృహస్థాశ్రమము); (3) అష్టవర్షం (ఎనిమిదిసంవత్సరములవయస్సుగల) బ్రాహ్మణముపనయీత' ఇచట వయోధ్యాసము. (4) 'కృష్ణకేశోగ్నీన్ ఆదధీత' ఇచట అవస్థాధ్యాసము. కృష్ణకేశః=నల్లనిచెంట్రుకలుకలవాడు అనగా యౌవనావస్థయందున్నవాడు.

అధ్యాసో నామ అతస్మింస్తద్బుద్ధిరిత్యవోచామ । తద్యథా పుత్రభార్యాదిషు వికలేషు సకలేషు వా అహమేవ వికలః సకలో వేతి బాహ్యధర్మానాత్మన్యధ్యస్యతి తథా దేహధర్మాన్-స్థూలోహం, కృశోహం, గౌరోహం, తిష్ఠామి, గచ్ఛామి, లంఘయామి చేతి,। తథేంద్రియధర్మాన్ మూకః, కాణః, క్లీబః, బధిరః, అంధోహమితి । తథాంతఃకరణధర్మాన్ కామసంకల్పవిచికిత్సాధ్యవసాయాదీన్ । ఏవమహంప్రత్యయినమశేషస్వప్రచారసాక్షిణి ప్రత్యగాత్మన్యధ్యస్య తం చ ప్రత్యగాత్మానం సర్వసాక్షిణం తద్విపర్యయేణాంతఃకరణాదిష్వధ్యస్యతి । ఏవమయమనాదిరనంతో నైసర్గికోధ్యాసో మిథ్యాప్రత్యయరూపః కర్తృత్వభోక్తృత్వప్రవర్తకః సర్వలోకప్రత్యక్షః । అస్యానర్థహేతోః ప్రహాణాయ ఆత్మైకత్వవిద్యాప్రతిపత్తయె సర్వే వేదాంతా ఆరభ్యంతే॥

అధ్యాసో నామ...తద్బుద్ధిరిత్యవోచామః—

ఇదివరకు 'స్మృతిరూపః పరత్ర పూర్వదృష్టావభాసః' అని అధ్యాసలక్షణము చెప్పబడినది. 'అతస్మిన్ తద్బుద్ధిః' అనునది సంగ్రహలక్షణము. అధ్యాసము అహంకారమమకారరూపముగా ప్రవర్తించును. అందులో అహంకారాధ్యాసముకంటె మమకారాధ్యాసము సర్వానర్థములనుకలుగజేయునది. బాహ్యపదార్థములందధ్యాసము మమకారాధ్యాసము.

యాన్యథా=అందుకునిదర్శనముగా; మమకారాధ్యాసము అహంకారాధ్యాసముకంటె ఎక్కువ అనర్థకారణమగుటచేత 'మమా' ధ్యాసము ఇచట వివరింపబడుచున్నది. పుత్ర...న్యతి= స్వదేహమునకంటె భిన్నమగుటచేత బాహ్యపదార్థములగుపుత్రాదులు సంపూర్ణముగాను, ఆరోగ్యముగాను ఉండిన తాను సంపూర్ణుడను, ఆరోగ్యుడను అనుకొనును. తద్వ్యతిరేకముగా నుండిన వ్యతిరేకముగానున్నానని అనుకొనును. ఇచట బాహ్య పదార్థములను ఆత్మయందుఆరోపించుచున్నాడు. భార్యాపుత్రాదులకుగలుగు సుఖదుఃఖములను ఆత్మయందారోపించుకొని అహం సుఖీ అహం దుఃఖీ అనుకొనుచున్నాడు.

తథాదే...చేతి=ఆప్రకారమే దేహధర్మములను ఆత్మయందారోపించి నేను లావుగానున్నాను, చిక్కియున్నాను, సాగసుగనున్నాను, నిలుచున్నాను, నడుచుచున్నాను, ఎగురుచున్నాను, బాలుడను అనుకొనుచున్నాడు. తథేంద్రియ...మితి= ఆప్రకారమే ఇంద్రియధర్మములను ఆత్మయందారోపించి, మూగవాడను, నపుంసకుడను, గుడ్డివాడను, చెవిటివాడను అని అనుకొనును. తథాసంక...దీన్=ఆప్రకారమే అంతఃకరణధర్మములను ఆత్మయందారోపించుకొని నేను వినువాడను, సంకల్పములనుకలవాడను, కోరికలుకలవాడను, దుఃఖవంతుడను, నేను కర్తను, బుద్ధిమంతుడను, జ్ఞానవంతుడను, భక్తిమంతుడను, ఆలోచించువాడను, నిశ్చయించువాడను అనుకొనుచున్నాడు.

ఏవం...స్యతి:— పారమార్థికరూపమందు అహం ప్రత్య యినం=అహంప్రత్యయః యస్మిన్ అంతఃకరణాదౌ సః అయం అహం ప్రత్యయః తం; చిదాత్మ జ్ఞానస్వరూపము, తెలిసికొను పదార్థముకాదు. అది తెలివియే. నేనుఅను జ్ఞానవృత్తి=అహం (నేను) అను జ్ఞానవృత్తి అంతఃకరణధర్మము అట్టిఅహంకారము తో ఆత్మకూడిన అహం (నేను) అనుజ్ఞానము ఆత్మకుకలుగును నేనను జ్ఞానవృత్తిగల అంతఃకరణమును; అశేషస్వప్రచారసా క్షిణి ప్రత్యగాత్మని=అంతఃకరణప్రచారసాక్షిణి=అంతఃకరణము యొక్క సర్వవృత్తులకు సాక్షియగు ప్రత్యగాత్మయందు, అధ్య స్య=ఆరోపించి, తద్విపర్యయేణ=తేషాం అంతఃకరణాదీనాం విప ర్యయేణ; అంతఃకరణాది అచేతనం, తస్య విపర్యయః చైతన్యం, తేన=చైతన్యాత్మనాస్థితం= చైతన్యస్వరూపమైన, తం సర్వసా క్షిణం ప్రత్యగాత్మానం=సర్వవృత్తిసాక్షియగు ఆప్రత్యగాత్మ ను; అంతఃకరణ...స్యంతి—అంతఃకరణాదులందు ఆరోపించుచు న్నారు.

ఏవం—ఈరీతిగా, అయం-ఈ, అనాదిః-అనంతః-ఆద్యం తములులేనట్టి అనగా అవిద్య అనాది, తత్కార్యమగు అధ్యాస ము అనాది. పూర్వజన్మాధ్యాససంస్కారముచేత ప్రకృతా ధ్యాసకలుగును. ప్రకృతాధ్యాసబలముచేత ఉత్తరజన్మాధ్యాస ముకలుగును. గాన అధ్యాసము త్రికాలములందును ప్రవాహ రూపముగానుండుటచేత అనాదియని పిలువబడినది. జ్ఞానము

తప్ప మరియొక సాధనాంతరముచేత అధ్యాసము పో[illegible] పబడదు గనుక అనంతము అని పిలువబడినది.

<u>నైసర్గికః అ... మిథ్యా...త్మకః</u>:— నైసర్గికః = స్వాభావికః; మిథ్యారూపప్రత్యయరూపః=మిథ్యా=మాయా, తయా ప్రతీయత ఇతి-ప్రత్యయః- కార్యప్రపంచః తత్స్వరూపః;

స్వాభావికమైనట్టియు మిథ్యాజ్ఞానమే స్వరూపముగా కలిగినట్టియు, కర్తృత్వభోక్తృత్వాద్యర్థవిశిష్టుడగు జీవునియొక్క ప్రవృత్తి నికలుగ జేయునట్టియు ఈ అధ్యాసము సర్వలోకానుభవసిద్ధము.

<u>అస్య... అరభ్యంతే</u>:—

అస్య...తః:— కర్తృత్వాద్యనర్థహేతువగు అధ్యాసముయొక్క ప్రహాణాయ—ప్రకర్షణహానం సోపాదానస్య నివృత్తిః తదర్థం— సమూలముగా నాశనము కొరకు (అవిద్యానాశనము కలిగినయెడల మోక్షసిద్ధియగును గాన తన్నాశము కొరకు) ప్రతిపత్తిః-ప్రాప్తిః తస్యాః ఆత్మైకత్వవిద్యాయై—ఆత్మనః బ్రహ్మణః యదేకత్వం తద్విషయా విద్యా-సాక్షాత్కారో బుద్ధివృత్తిః తస్యాః ప్రతిపత్తిః ప్రాప్తిః తదర్థం—బ్రహ్మాత్మైక్యసాక్షాత్కారస్య శ్రవణాదిభిః అప్రతిబంధేన లాభః— సర్వోపాధులయందున్న ఆత్మయు, సర్వోపాధ్యతీతమగు ప్రపంచాతీతమగు ఆనందరూపమగు బ్రహ్మము ఒక్కటియను సాక్షాత్కారబుద్ధివృత్తిని పొందుటకొరకు. సర్వే వేదాంతాః ఆరభ్యంతే:— ఆరంభో—విచారః; ఆరభ్యంతే— అధీత్య విచార్యంతే; సర్వోపనిషత్తులు విచారింపబడుచున్నవి.

[illegible] శాంకరభాష్యే

అధ్యాసగ్రంథస్సమాప్తః.

THE MARUTI PRINTING HOUSE.
AMALAPURAM.
1917.

10840